

ULUSLARARASI ÇALIŞMA STANDARTLARININ UYGULANMASI 2021

International
Labour
Organization

► Report III /Addendum (Part A)

Dikdörtgen Biçimli Ekran Alıntısı

► Application of International Labour Standards 2021

Addendum to the 2020 Report
of the Committee of Experts on the Application
of Conventions and Recommendations

International Labour Conference
109th Session, 2021

Uzmanlar Komitesi'nin
Sözleşmeler ve Tavsiye
Kararlarının Uygulanmasına
İlişkin 2020 Yılı Raporu'na Ek

109. Uluslararası Çalışma
Konferansı, 2021

Uluslararası Çalışma Standartlarının Uygulanmasına İlişkin CEACR 2021 Raporu¹

TÜRKİYE

1930 tarihli ve 29 sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi (Onay tarihi: 1998)

Komite, Hükümet'in raporunu ve 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020).

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) Hükümet raporu ile iletilen gözlemlerini kaydetmektedir.

Sözleşme'nin 1(1), 2(1) ve 25nci Maddeleri. İnsan ticareti. *1. Kolluk önlemleri.* Komite, TİSK tarafından 2014 yılında yapılan, Türkiye'nin insan ticareti mağduru kadın, erkek ve çocuklar için varış ve geçiş ülkesi olduğu yönündeki gözlemleri kaydetmiştir. Ceza Kanunu'nun 80nci Maddesinin hem cinsel sömürü hem de emek sömürüsü amacıyla insan ticaretini yasakladığını kaydetmiştir. 2015 yılında, Ceza Kanunu'nun 80nci Maddesi kapsamında karara bağlanan davalarda yer alan 514 şüpheliden 330'unun, 2016 yılının ilk çeyreğinde ise karara bağlanan davalarda yer alan 148 şüpheliden 118'inin beraat ettiğini kaydetmiştir. Komite, adalet karşısına çıkarılan önemli sayıda dava olmasına rağmen, insan ticaretine ilişkin mahkumiyet kararlarının düşük sayıda olmasını **kaygıyla** kaydetmiştir. Komite, kaçakçılık yapan tüm kişilerin kovuşturmaya tabi tutulmasını ve yeterli düzeyde etkili ve caydırıcı hapis cezalarının uygulanmasını sağlamaya yönelik çalışmalarını güçlendirme konusunda Hükümet'i teşvik etmiştir.

Hükümet, Türkiye'nin özellikle kadın ve çocuk sömürüsü olmak üzere insan ticareti suçuna yönelik geçiş ve varış ülkesi konumunda olduğunu raporunda belirtmiştir. Hükümet, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından (i) 81 Jandarma İl Komutanlığı'na, insan ticaretiyle mücadeledeki değişikliklerin açıklandığı ayrıntılı uygulama emirlerinin verilmesi; (ii) 33 ildeki Jandarma İl Komutanlığı tarafından oluşturulan kaçakçılıkla mücadele gruplarının faaliyetlerine devam edilmesi; (iii) Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi müfredatında insan ticaretiyle mücadeleye yönelik eğitimlerin dahil edilmesi; ve (iv) 30 Ekim 2018 tarihinde, Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılıkla mücadele faaliyetlerinin etkinliğini artırmaya yönelik, personele insan ticaretiyle mücadele konusunda eğitim verilmesini kapsayan sekiz aylık bir projenin başlatılması da dahil olmak üzere, insan ticaretiyle mücadele etmeye yönelik harekete geçtiğini ifade etmektedir. Hükümet, sunduğu ek bilgilerde Mayıs 2019 ve Temmuz 2020 tarihleri arasında 210 Emniyet Genel Müdürlüğü personeline de insan ticaretiyle mücadele eğitimi verildiğini eklemiştir.

Hükümet, Ceza Kanunu'nun 80nci Maddesi kapsamında, 2017 yılında 26 adet fuhuş amaçlı insan kaçakçılığı vakası tespit edilerek 61 kişinin tutuklandığı ve 13 kişinin hapse atıldığını; 2018 yılında 16 adet fuhuş amaçlı insan kaçakçılığı vakası tespit edilerek 128 kişinin tutuklandığı ve 35 kişinin hapse atıldığını; 2019 yılının Ocak ve Mayıs ayları arasında ise yedi adet fuhuş amaçlı insan kaçakçılığı vakası tespit edilerek 60 kişinin tutuklandığı ve üç kişinin hapse atıldığını belirtmektedir. Komite, Hükümet tarafından verilen bilgileri kaydetmekte ancak bu vakalarda uygulanan cezalara ilişkin herhangi bir bilgi sunulmadığını gözlemlemektedir. Komite ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu'nun (GRETA), Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanmasına ilişkin 10 Temmuz 2019 tarihli raporunda, Hükümet'in insan ticaretine ilişkin olarak 2016 yılında 72 dava açıldığı, 42 kişinin mahkum edildiği ve 266 kişinin beraat ettiği; 2017 yılında 42 dava açıldığı, 45 kişinin mahkum edildiği ve 96 kişinin beraat ettiği; ve 2018 yılında 82 dava açıldığı, 77 kişinin mahkum edildiği ve 308 kişinin beraat ettiği (paragraf 222) yönündeki bilgilerini kaydetmektedir. Komite aynı zamanda Hükümet'in, Ekim 2019 ve Mart 2020 tarihleri arasında 19 kişinin insan ticaretinden hüküm giydiği ve 102 kişinin beraat ettiğine yönelik sunduğu ek bilgileri de kaydetmektedir. Komite, hüküm giyen 19 kişiden birinin para cezasına, 18'inin ise hapis ve para cezasına çarptırıldığını kaydetmektedir.

¹ ILO Sözleşmeler ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Uzmanlar Komitesi (CEACR) 2021 raporunun ILO Türkiye Ofisi tarafından yaptırılan resmi olmayan çevirisidir.

Komite ayrıca GRETA'nın, Temmuz 2016 sonrasında yaklaşık 4.500 hakim ve savcının görevden alınmasının ardından yeni atanan personelin, insan ticareti de dahil olmak üzere karmaşık ceza davalarını etkin biçimde soruşturmak ve hükme bağlamak için yeterli eğitimi almadığı yönündeki ifadesini de kaydetmektedir (paragraf 219). GRETA, insan ticareti davalarının yargılanmasında ve insan ticareti ile, fuhuş (Ceza Kanunu'nun 227nci Maddesi) ve iş ve çalışma hürriyetinin ihlali (Ceza Kanunu'nun 118nci Maddesi) gibi diğer bazı suçların ayırt edilmesinde uygulama güçlüklerinin yaşandığını da belirtmiştir. Yargı temsilcileri, açılan insan ticareti davalarının kimi zaman yargılama işlemleri sırasında, genellikle fuhuş olmak üzere, daha düşük cezalar gerektiren başka suçlar olarak yeniden nitelendirildiğini belirtmiştir (paragraf 224). ***Komite, Hükümet tarafından alınan insan ticaretiyle mücadele önlemlerini tanımlamakla birlikte, cinsel sömürü ve emek sömürüsü amaçlarıyla insan ticareti yapan tüm kişilere yönelik ayrıntılı soruşturma ve kovuşturmanın gerçekleştirilmesini ve yeterince etkili ve caydırıcı cezaların uygulanmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma konusunda Hükümet'i teşvik etmektedir. Bu bakımdan, Hükümet'in, kovuşturma, mahkumiyet kararı ve uygulanan cezaların sayısı ile yalnızca para cezasıyla sonuçlanan davalar da dahil olmak üzere, Ceza Kanunu'nun 80nci Maddesi'nin uygulanmasına ilişkin bilgileri sağlamaya devam etmesini talep etmektedir. Son olarak, Komite, insan ticareti faillerinin insan ticareti suçu kapsamında uygun biçimde yargılanması ve yaptırıma tabi tutulmasını sağlamak amacıyla Hükümet'in hakim ve savcılar da dahil olmak üzere kolluk görevlilerine eğitim vermeye yönelik çalışmalarını sürdürmesini talep etmektedir.***

2. ***Mağdurlara yönelik koruma ve yardım.*** Komite, mağdur tanımlama usullerinin sistematikleştirilmesini sağlayan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 2013 yılında yasalaştırıldığını kaydetmiştir. Ayrıca, insan ticaretinin önlenmesi ve, yabancı mağdurlara ikamet izni verilmesi de dahil olmak üzere, mağdurların korunmasına yönelik usul ve esasları ortaya koyan 2016 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmeliğin kabul edilmesini de kaydetmiştir. Komite aynı zamanda, Türkiye'den ayrılmak isteyen mağdurlara yönelik Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş Programı'nın yanı sıra, mağdurlara sığınma evleri veya güvenli yerler, sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek ve hukuki yardım sağlanmasını kapsayan Mağdur Destek Programlarını da kaydetmiştir. Komite, Hükümet'in mağdurların tanımlanması ve onlara yönelik koruma ve yardım sağlanması bakımından yukarıda sözü geçen Kanun ve Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin bilgi sağlamasını talep etmiştir.

Hükümet, Temmuz 2019 ve Mart 2020 tarihleri arasında, insan ticareti mağdurlarının en çok rastlanan menşe ülkelerinin Özbekistan, Türkiye ve Moldova olduğunu belirtmektedir. Hükümet, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında 303 kişinin, 2018 yılında ise 134 kişinin insan ticareti mağduru olarak tanımlandığını ifade ederek 2019 yılında 215 kişinin, 2020 yılının ilk yarısında ise, çoğunluğu kadın olmak üzere 79 kişinin insan ticareti mağduru olduğunu eklemektedir. Türkiye'de kalan mağdurlar Mağdur Destek Programı'ndan yararlanırken (2018'de 134 mağdurdan 24'ü, 2019'da 35 ve 2020'nin ilk yarısında 42 mağdur), ülkeden ayrılmayı seçen mağdurlardan bazıları ise Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş Programı'ndan yararlanmıştır (2018'de 101, 2019'da 153 ve 2020'nin ilk yarısında 22 mağdur). İnsan ticareti mağdurları sığınma evlerinin kapasitesi 42 kişiye yükseltilmiştir. Üçüncü bir sığınma evinin açılması değerlendirilmektedir. Sığınma evine alınan her mağdura yönelik, son yıllarda aylık maddi yardım, sağlık hizmetleri, psikolojik destek, mesleki eğitim ve işgücü piyasası, hukuki yardım ve boş zaman etkinliklerine erişimi de kapsayan bireysel destek programı mevcuttur.

Hükümet, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü (Adalet Bakanlığı) bünyesinde, insan ticareti mağdurları dahil tüm mağdurları sahip oldukları haklar ve yardım ve destek hizmetleri konusunda bilgilendirmeyi, yargı süreçlerinde mağdurları destekleyerek adalete erişimlerini kolaylaştırmayı amaçlayan Adli Destek ve Mağdur Hakları Dairesi Başkanlığı kurduğunu da belirtmektedir. Ayrıca, insan ticareti mağdurları dahil tüm mağdurlara yeniden insan ticaretine maruz kalmayı önlemeye yönelik önlemler, mahkeme celsesi sırasında insan ticareti mağdurlarına eşlik etmek, ve gerektiğinde mağdurları psikolojik destek almak üzere ilgili kurumlara sevk etmek gibi hukuki yardım ve destek hizmetleri sağlamak amacıyla birtakım adliyelerin bünyesinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kurulmuştur. Komite, özellikle kolluk kuvvetleri, sağlık mesleği mensupları ve yargı çalışanları olmak üzere, suç mağdurlarına hizmet veren profesyonellere yönelik olarak, mağdurlara nasıl yaklaşılacağı konusunda,

insan ticareti mağdurları ve yabancı mağdurlara ilişkin ayrı bir başlığın yer aldığı bir kılavuzun hazırlandığını da kaydetmektedir.

Komite, TİSK'in bildirisinde yer alan, Uluslararası Göç Örgütü'nün işbirliğinde potansiyel insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak, operatörlerin Rusça, Rumence, İngilizce ve Türkçe hizmet verdiği Alo 157 acil yardım hattının kurulmasına yönelik ifadeyi kaydetmektedir. TİSK ayrıca, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik kapsamında insan ticaretiyle mücadeleyle yönelik kurulan Koordinasyon Komisyonu'nun, kurumlar arası işbirliği, farkındalık faaliyetleri, ve personele yönelik eğitim materyalleri için önlemlerin geliştirilmesi amacıyla ilk toplantısını 2017 yılında gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Komite, bu konuda Hükümet'in sağladığı, İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun insan ticaretinin önlenmesine ve bununla mücadele edilmesine yönelik çalışmalar yürütmeyi, politika ve stratejiler oluşturmayı, eylem planı geliştirmeyi ve işbirliğini sağlamayı amaçladığına dair ek bilgileri de kaydetmektedir. Komisyon'un 2017, 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleşen toplantıları sonucunda, diğer şeylerin yanı sıra, (i) 36 ilde insan ticaretine yönelik irtibat görevlileri atanmıştır; (ii) halka yönelik farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir; ve (iii) 2019 yılında kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları mensubu 1.000'in üzerinde profesyonelle insan ticaretiyle mücadele konusunda eğitim verilmiştir.

Komite, GRETA'nın 2019 yılına ait raporunda yer alan, en sık görülen insan ticareti biçiminin cinsel sömürü amaçlı olduğuna yönelik ifadeyi kaydetmektedir (paragraf 13). GRETA aynı zamanda, 2013 yılından beri insan ticaretine karşı ulusal eylemi koordine eden Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı bulunduğunu belirtmiştir (paragraf 26). Komite, GRETA'nın insan ticareti mağdurları sığınma evlerinin sınırlı kapasitesine ve yalnızca birkaç mağdurun Türkiye'de kalarak mağdur destek programlarında yer almasına dikkat çektiğini kaydetmektedir. GRETA, Türk ve erkek insan ticareti mağdurlarına yönelik özel desteğin bulunmaması konusunda da endişelenmiştir (paragraf 169). ***Komite Hükümet'in çalışmalarını memnuniyetle karşılamakla birlikte, insan ticareti mağdurlarını tanımlama ve yardım sağlama konularını iyileştirmek amacıyla önlemler almaya ve bu konuda bilgi sağlamaya devam etmesini talep etmektedir. Komite, Hükümet'in, İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu tarafından insan ticaretini önleme ve bununla mücadele etmeye yönelik geliştirilen önlemler konusunda bilgi vermenin yanı sıra Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı'nın faaliyetlerini bildirmeye devam etmesini talep etmektedir. Son olarak Komite, Hükümet'in tanımlanan, ve insan ticareti mağdurlarını destekleyen çeşitli program, müdürlük ve daire başkanlıkları aracılığıyla koruma ve yardım sağlanan insan ticareti mağdurlarının sayısını belirtmesini talep etmektedir.***

Madde 2(2)(a). Zorunlu askerlik hizmeti. Komite daha önce, Hükümet'in, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun ihtiyaç fazlası askerlerin kamu kurum ve kuruluşlarına atanabilmesini öngören 10ncu Maddesi'ni yürürlükten kaldırmasını talep etmiştir.

Komite TİSK'in, 7179 sayılı Askerlik Kanunu'nun ulusal mevzuatı Sözleşme'ye uygun hale getirmeye yönelik olumlu bir gelişme olduğu yönündeki görüşünü kaydetmektedir.

Komite, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun yerine geçen ve askerlik hizmeti yükümlülüklerinin kamu kurum ve kuruluşlarında yerine getirilmesine ilişkin hüküm bulundurmayan 7179 sayılı Askerlik Kanunu'nun 26 Haziran 2019 tarihinde yürürlüğe girmesini **memnuniyetle** kaydetmektedir. Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

1947 tarihli ve 81 sayılı İş Teftişi Sözleşmesi (Onay tarihi: 1951)

Komite, Hükümet'in raporunu ve 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020).

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) Hükümet raporu ile iletilen ve 29 Eylül 2020 tarihinde alınan gözlemlerini ve Memur Sendikaları Konfederasyonu'nun (MEMUR-SEN) Hükümet'in ek raporu ile iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir.

COVID-19 önlemleri. Komite, Hükümet'in ek raporunda yer alan, teftiş sayılarının COVID-19 nedeniyle azalırken İş Teftiş Kurulu'nun kısa çalışma ödeneklerine (istihdam süresinin azaltılması veya durdurulmasına yönelik başvurunun ardından verilen işsizlik ödenekleri) yönelik uygulamaların incelenmesine odaklandığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet aynı zamanda iş müfettişlerinin, işyerinde COVID-19'dan korunmaya yönelik İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) önlemleri hakkında işverenleri, işçileri ve İSG uzmanlarını bilgilendirdiğini belirtmektedir.

Komite, Hükümet'in bu konudaki gelişmeler hakkında bilgi sağlamaya devam etmesini talep etmektedir.

Sözleşme'nin 3, 5(b), 10 ve 16ncı Maddeleri. Madencilik sektörü ve altyüklenme durumları dahil, İSG teftişleri. Komite, birtakım sendikaların yetersiz teminat, yaygın biçimde İSG gereklerine uyulmaması ve yüksek orandaki iş kazaları ve hastalıkları dahil olmak üzere İSG ile ilgili kaygılarını kaydetmiştir. Bu bakımdan Komite, madencilik sektöründe ve altyüklenici konumundaki işyerleri ve işçilerin, bu işyerlerinde gerçekleştirilen İSG teftişlerinin, iş kazalarının ve kaydedilen hastalıkların sayısı dahil olmak üzere Hükümet raporunda yer alan istatistikleri kaydetmektedir. Komite 2017 ve 2018 yıllarında ve 2019 yılının ilk beş ayında bildirilen iş kazalarının ciddi sayılarda olduğunu (2017 yılında 359.653; 2018 yılında 430.769; 2019 yılının ilk beş ayında 159.099) ve gerçekleştirilen toplam İSG teftişi sayısının 2017 yılında 10.804, 2018 yılında 12.649, ve 2019 yılı boyunca 3.088 olduğunu kaydetmektedir. Komite ayrıca Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun (ITUC) 155, 167, 176 ve 187 sayılı Sözleşmeler konusundaki görüşlerini kaydetmektedir; buna göre toplam ölümlü iş kazası sayısının 2020 yılında arttığı, ve Hükümet'in kaza sayılarının tek başına incelenmek yerine İSG koşulları ve ülkedeki çalışan sayılarıyla karşılaştırılarak yıllar içinde değerlendirilmesi gerektiği yönündeki karşılığını kaydetmektedir. Hükümet, madencilik sektöründe de dahil olmak üzere İSG teftişlerinin COVID-19 nedeniyle azaldığını belirtmektedir. **Komite, iş kazalarıyla ilgili olarak, Hükümet'i Türkiye tarafından onaylanan İSG Sözleşmeleri konusunda 2020 yılında benimsenen ayrıntılı yorumlarına yönlendirmektedir. Komite, Hükümet'in, 2019 yılındaki İSG teftiş sayılarında yaşanan yüzde 75'lik düşüşün nedenini belirtmesini, ve madencilik sektörü ve işçileri altyüklenici konumundaki işyerleri de dahil olmak üzere, tüm işyerlerinde gerçekleştirilen İSG teftişleri ve kayda geçirilmiş iş kazaları ve hastalıkları hakkında istatistik sağlamaya devam etmesini talep etmektedir. Bu konuda bilgi bulunmadığı takdirde, Komite, Hükümet'in iş teftiş kurulu görevlileri ile işverenler ve işçiler veya bunlara ait örgütler arasında işbirliğinin sağlanması amacıyla mevcut düzenlemeler hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.**

Sözleşme'nin 5(a), 7(3), 17 ve 18nci Maddeleri. Yeterli düzeyde caydırıcı cezaların öngörüldüğü yasa ve yönetmeliklerin etkin biçimde uygulanması. Teftiş hizmetleri ve yargı sistemi arasında etkili işbirliği. Komite, 2016-19 döneminde gerçekleştirilen teftişler ve uygulanan yaptırımların sayısı ile ilgili olarak Hükümet tarafından temin edilen istatistikleri kaydetmektedir. Bununla birlikte, Komite, 155 sayılı Sözleşme'nin uygulanması hakkındaki Uluslararası Çalışma Konferansı Standartları Uygulama Komitesi (CAS) tarafından 2015 yılında tartışılan, caydırıcı yaptırımların etkili biçimde uygulanması konusunu ele almaya yönelik izlenen uyum stratejisine ilişkin bilgi bulunmadığını kaydetmektedir. Hükümet, 2015 tarihli ve 6645 sayılı Kanun ile değişik 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uymamaya yönelik para cezalarındaki artışa rağmen, 2016-18 döneminde teftiş başına uygulanan idari cezaların sayısının 2014 yılına göre düştüğünü belirtmekte ve Komite, Hükümet'in ek raporunda yer alan istatistiksel bilgilere dayanarak bu düşüşün 2018'den 2019'a kadar daha da arttığını kaydetmektedir. Komite, uygulanan para cezalarının toplam sayısının (2016 yılında 3.938; 2017 yılında 3.485; 2018 yılında 2.637; 2019 yılında 470) 2016-19 döneminde gerçekleştirilen İSG teftişlerinin sayısına (2016 yılında 14.287; 2017 yılında 10.804; 2018 yılında 12.649; 2019 yılında 3.088) göre düşük olduğunu ve İSG teftişlerinin sonucunda faaliyetleri askıya alınan işletmelerin sayısında (2016 yılında 820; 2017 yılında 726; 2018 yılında 239; 2019 yılında 49) önemli bir

düşüş olduğunu da **kaygıyla** gözlemlemektedir. İş teftiş hizmetleri ve yargı sistemi arasındaki etkili işbirliği konusunda, Komite, ILO Ankara Ofisi tarafından sağlanan bilgiye göre, 2018 ve 2019 yıllarında Sosyal Güvenlik Kurumu'nda (SGK) görev alan iş müfettişleri ve denetçilere verilen eğitim programlarında yargı süreçleri hakkında, Adalet Bakanlığı'na bağlı hakimlerin de katılımıyla yürütülen bir bileşene yer verildiğini kaydetmektedir. Komite, TİSK'in Şubat 2020'de 40 iş müfettişi ve Yargıtay ve Türkiye Adalet Akademisi'nden iki yargıcın ITC-ILO eğitim kurslarına katılmasına ilişkin gözlemlerini de kaydetmektedir. **Komite, Hükümet'in, 2015 yılında uygulanmaya başlanan para cezasındaki artışların özellikle İSG mevzuatına uygunluk konusundaki etkisine ilişkin daha fazla bilgi sunmasını, ve tespit edilen ihlallerin sayısı ile karşılaştırmalı olarak uygulanan para cezası ve yaptırımlara ilişkin istatistikler sunmaya devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'in, uygulanan para cezalarında daha yakın tarihte görülen düşüş ile teftiş başına uygulanan cezaların sayısındaki düşüşün nedeni hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Komite, Hükümet'in teftiş hizmetleri ve yargı arasında etkili işbirliğini sağlamaya yönelik gerekli önlemleri almaya devam etmesini ve bu konuda bilgi sağlamasını da talep etmektedir.**

Sözleşme'nin 10 ve 16ncı Maddeleri. İş müfettişlerinin sayısı, iş teftişlerinin sıklığı ve tamlığı. Toplamda 974 iş müfettişinin kaydedildiği önceki notlarına ek olarak, Komite, Hükümet'in ek raporunda, Ağustos 2020 itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nda görev yapan 939 iş müfettişi ve 91 Denetçi olduğu ve 80 yeni Yardımcı İş Müfettişinin işe alınmasının planlandığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Komite, 2010-18 döneminde her yıl gerçekleştirilen İSG ve idari teftişlerin sayısına ilişkin sağlanan Hükümet istatistiklerini de kaydetmektedir. Çocuk işçiliğiyle mücadele etmeye yönelik gerçekleştirilen faaliyetler konusunda, Komite, Hükümet'in 2017 ve 2019 yılları arasında iş müfettişleri ve denetçilere bu konuda verilen eğitime ve çocukların çalıştırıldığı belirlenen işyerlerine ilişkin sağlanan bilgileri memnuniyetle karşılamaktadır. Komite ayrıca, Hükümet'in ek raporuna göre, çocuk işçiliğine ilişkin bazı faaliyetlerin COVID-19 küresel salgını nedeniyle ertelendiğini de kaydetmektedir.

Komite, iş müfettişleri ve teftişlerinin kanuni hükümlerin etkili biçimde uygulanmasını sağlamaya yetecek sayıda olmasını sağlama yönündeki talebine ilişkin olarak, TİSK'in, iş müfettişi sayısının artan işçi ve işyeri sayısı karşısında yeterli düzeyde artış göstermediği yönündeki görüşlerini kaydetmektedir. TİSK'e göre, işletmelerin türü ve büyüklüğüne göre farklı teftiş planlarına sahip olacak öncelikli sektör ve işletmelerin belirlenmesi, kaynakların daha etkin kullanımı için de gerekli olacaktır. MEMUR-SEN, yetersiz sayıda personel ve ekipman olması nedeniyle iş teftişlerinin uygun biçimde gerçekleştirilemediğini değerlendirmektedir. **Komite, Hükümet'in bu konudaki yorumlarını sunmasını talep etmektedir. Önceki yorumlarından beri iş müfettişlerinin sayısının sabit kaldığını gözlemleyen Komite, Hükümet'in iş müfettişlerinin görevlerini etkili biçimde yerine getirmelerini sağlayacak sayıda olmasına yönelik alınan önlemleri belirtmesini ve işyerlerinin, ilgili hükümlerin uygulanmasını sağlamak için gereken sıklıkta ve tamlıkta teftiş edilmesini sağlamasını talep etmektedir. Ayrıca Komite, Hükümet'in, denetçilerin iş teftiş sistemindeki rolü, işlevleri ve yetkileri konusunda daha fazla bilgi sağlamasını talep etmektedir. Çocuk işçiliğinin izlenmesi konusunda, Komite, 1973 tarihli ve 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi, ve 1999 tarihli ve 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi kapsamındaki yorumlarına atıfta bulunmaktadır.**

Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

1948 tarihli ve 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi (Onay tarihi: 1993)

Komite, 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında Hükümet tarafından sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020). Komite, Hükümet ve sosyal ortaklar tarafından aldığı ek bilgilere ve 2019 yılında tasarrufunda bulunan bilgilere dayanarak, Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik incelemelerine devam etmiştir (bkz. İnsan hakları Maddesi ve aşağıda verilen Madde 2). Komite, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından 31 Ağustos 2020 tarihinde, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) tarafından 16 Eylül 2020 tarihinde ve Eğitim Enternasyonal (EI) tarafından 1 Ekim 2020 tarihinde sunulan gözlemleri ve Hükümet tarafından bunlara verilen ayrıntılı yanıtları kaydetmektedir. Komite, Memur Sendikaları Konfederasyonu'nun (MEMUR-SEN) Hükümet'in ek raporuyla iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir.

Komite, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) tarafından 1 Eylül 2019 tarihlerinde sunulan ve aşağıda Komite tarafından incelenen gözlemleri kaydetmiştir. Ayrıca, KESK'in ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK), Hükümet'in kendi raporu aracılığıyla iletilen, ve Komite tarafından aşağıda değinilen konularla ilgili gözlemlerini de kaydetmiştir. Buna ek olarak Komite, Uluslararası Taşıma İşçileri Federasyonu (ITF) tarafından 4 Eylül 2019 tarihinde sunulan ve ITUC tarafından gönderilen bilgiye atıfta bulunan gözlemleri kaydetmiştir. Komite aynı zamanda 2 Eylül 2019 tarihinde sunulan TİSK gözlemlerini kaydetmiştir.

Komite, Hükümet'in 2018 yılında Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) özel istihdam büroları tarafından geçici olarak işe alınan işçilerin sendikal haklardan yararlanamadıklarını iddia ettiği gözlemlere ve ayrıca özellikle kamu sektöründeki işçilerin işverenler tarafından belirlenen sendikalara katılmaları konusunda baskıya maruz kaldıkları iddialarına yanıt vermesini talep ettiğini hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in "üçgen iş sözleşmesi" düzenlemesi (işçinin geçici istihdam bürosu tarafından işe alındığı ve farklı bir işveren için çalıştığı durumlar) içinde işçilerin geçici istihdam bürosunun faaliyet gösterdiği faaliyet dalında örgütlenme hakkına sahip oldukları yönünde beyanını kaydetmektedir. **Komite Hükümet'in bu konuya yönelik, üçgen iş sözleşmesi düzenlemesi kapsamında işçilerin haklarının uygulamada nasıl kullanıldığı konusunda somut örnekler içerecek şekilde daha fazla bilgi vermesini talep etmektedir.** Hükümet, kamu sektöründe işçilere baskı uygulandığı iddiası konusunda ise sendikalaşma özgürlüğüne halel getirmeye yönelik ayrımcılığa karşı korumayı garanti eden yasal hükümlere değinmekte ve sendikalarla işçilerin bu tür eylemlere itiraz etmek için idari ve yargısal haklara sahip olduklarını belirtmektedir. Özellikle de Ceza Kanunu'nun 118nci Maddesinin birinci fıkrasına değinmektedir, buna göre, bir insanı bir sendikaya katılmaya, katılmamaya veya sendikal faaliyetlere katılmaya veya katılmamaya zorlamak için güç veya tehdit kullanan her kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılır. Buna ek olarak, Hükümet'e göre bu tür davalarda kanun en az bir senelik maaşa denk gelen tazminat ve işten çıkarılma durumlarında ise işe iadeyi sağlamaktadır. Kamu sektörü işverenlerinin görevlerini yerine getirme konusunda kanuna saygı gösterme sorumlulukları vardır ve böylelikle kamu hukuku kapsamında ilave yükümlülükleri vardır.

Standartları Uygulama Komitesi'nin sonuçlarının takibi (Uluslararası Çalışma Konferansı, 108nci Oturum, Haziran 2019)

Komite, Haziran 2019'da Konferans Komitesi'nde, Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili gerçekleşen tartışmayı kaydetmektedir. Komite, Konferans Komitesi'nin sendikaların kurulması, sendikalara katılım ve işleyişle ilgili kısıtlamalara yönelik iddiayı kaygıyla kaydetmektedir ve Hükümet'i i) sendika üyeliğine bakılmaksızın örgütlenme özgürlüğünün temel hakların getirdiği normal koşullar ve şiddet, baskı ve tehditlerden arınmış çevrede sürdürüldüğünü garanti edecek tüm uygun önlemleri almaya; (ii) işçi ve işveren örgütlerine ve bu örgütlerin üyelerine normal yargı ve hukuk sürecinin sağlanacağını garanti etmeye; (iii) 4688 sayılı Kanun'u ayırım gözetimsizin, kamu sektörü işçileri de dahil olmak üzere tüm işçilerinin hem yasal olarak hem de uygulamada Sözleşme kapsamında örgütlenme özgürlüğüne sahip olmalarını sağlamak için en çok üyeye sahip işçi ve işveren örgütlerine danışarak incelemeye; (iv) 5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ni işçi ve işveren örgütlerini kapsam dışı bırakacak şekilde yeniden gözden geçirmeye; ve v) sendikaların kapatılmasının yargı kararıyla yapılması ve yargı sürecindeki savunma hakkının bağımsız hakimler tarafından tümüyle garanti edilmesini sağlamaya çağırılmaktadır.

İnsan Hakları. Komite, birkaç senedir Türkiye'deki insan hakları durumu hakkında yorum yapmakta olduğunu hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in idarenin tüm işlemlerine karşı yerel idari veya yargısal hukuk yollarının açık olduğu ifadesini kaydederek, Hükümet'ten bu haksızlığı giderme yollarını, etkilenenler tarafından başvurulup başvurulmadığını ve hangi sonuçların alındığını bildirmesini talep etmiştir. Komite ayrıca Hükümet'in işçilerin ve işverenlerin Sözleşme kapsamındaki haklarını bütünüyle kullanmalarını sağlamak adına her türlü şiddet, baskı ve tehditten arındırılmış bir ortam yaratmak için alınan önlemlerle ilgili bilgi vermesini talep etmiştir.

Komite, Hükümet'in Türkiye'nin demokratik bir ülke olduğu, hukukun üstünlüğünü koruduğu ve hiçbir işçi sendikasının kapatılmadığı, hiçbir yetkilinin meşru faaliyetleri nedeniyle görevden uzaklaştırılmadığı veya alınmadığına dair tekrar beyanını önceki yorumunda kaydettiğini hatırlatmaktadır. Hükümet belirtmiştir ki: (i) 2013 yılında 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun çıkarılması ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'na yapılan önemli değişikliklerle, sendikalaşma hızı istikrarlı biçimde artarak kamu ve özel sektör birlikte (yüzde 66,79 kamu sektörü; yüzde 13,76 özel sektör) toplamda yüzde 22'ye ulaşmıştır. Şu anda, özel sektörde dört işçi sendikası konfederasyonu varken, on memur sendikası konfederasyonu mevcuttur. Bütün demokratik ülkeler gibi Türkiye de toplantı ve gösteri yürüyüşlerine yönelik düzenleyici çerçeveye sahiptir. İşçi sendikaları üyeleri kanunları çiğnediklerinde, kamu ve özel mala zarar verdiklerinde ve toplantı ve gösterilerde kendi kurallarını kabul ettirmeye çalıştıklarında kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak için güvenlik güçlerinin müdahale etme zorunlulukları bulunmaktadır. Hükümet, yürüyüş ve gösterilerin bütün işçi sendikaları ve konfederasyonlar tarafından barışçıl biçimde yürütülen 1 Mayıs kutlamaları örneğinde görülebileceği üzere ve ön bildirimle düzenlenebileceğini belirtmektedir. Ayrıca Hükümet bütün hak ve özgürlüklerin Anayasa'yla korunduğunu tekrarlamaktadır. İdarenin işlemlerine karşı yargı denetimi talep etme hakkına ek olarak her kişi anayasal hak ve özgürlüklerin çiğnenmesiyle ilgili olarak kamu yetkililerine karşı Anayasa Mahkemesi'ne gidebilmektedir. Hükümet buna ek olarak iddiaların çoğunlukla darbe girişimini takiben 2016 Temmuz ve 2018 Temmuz tarihleri arasında gerçekleşen olağanüstü hal dönemiyle ilgili olduğunu ve olağanüstü hal gerekliliklerinin kimi işçi sendikaları ve üyeleri tarafından mütemadiyen görmezden gelindiği ve ciddiye alınmadığı zaman sorunlar yaşandığını bildirmektedir. Grev hakları olmamasına rağmen, kimi memur sendikaları ve üyeleri tarafından grev çağrıları yapılmış; ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü Kanunu'nun hükümlerini ihlal eden açık hava toplantıları ve gösterileri düzenlenmiştir. Sonuç olarak siyasete karışan devlet memurlarıyla ilgili kimi disiplin usulleri uygulanmış olabilir.

Güvenlik güçleri tarafından aşırı güç kullanımına yönelik iddialarla ilgili olarak Hükümet bu tür olayların olmasını engellemek için tüm önlemleri aldığını bildirmektedir. Bu olayların büyük ölçüde iki nedenle meydana geldiğini açıklamaktadır: (i) yasadışı terörist örgütlerin işçi sendikaları tarafından düzenlenen yürüyüşlere ve gösterilere sızmaları ve (ii) kimi işçi sendikalarının böyle toplantıları bu amaç için belirlenmemiş bölgelerde düzenleme konusundaki ısrarları. Hükümet, güvenlik güçlerinin 2016 yılında gerçekleşen 40.016 eylem ve faaliyet içinden yalnızca vakaların yüzde 2'sine; 2017'de 38.976 eylemden yalnızca yüzde 0,8'ine ve 2018'de 36.925 eylemden yalnızca 0,7'sine müdahale ettiğini bildirmektedir. Hükümet tarafından sunulan ek bilgilere göre, 2017 yılında yüzde 0,8 olan güvenlik güçlerinin müdahale oranı 2019 yılında yüzde 0,7'ye gerilemiştir. Hükümet ayrıca 2019 yılında 32.166.244 kişinin katıldığı 51.525 gösteri veya faaliyetin gerçekleştirildiğini ve 2018 yılına göre olay sayısında yüzde 3,6'lık, katılımcı sayısında ise yüzde 11,07'lik artış olduğunu belirtmektedir. Hükümet, 2019 tarihli raporunda polis müdahalesinin yalnızca güvenlik güçleri ve vatandaşlara karşı şiddet ve saldırı olduğunda ve vatandaşların yaşamları dayanılmaz biçimde etkilendiğinde meydana geldiğini belirtmiştir.

Komite, 2019 tarihli raporunda Hükümet'in T.C. Cumhurbaşkanı tarafından 30 Mayıs 2019 tarihinde Yargı Reformu Stratejisi'nin açıklandığını belirttiğini hatırlatmaktadır. Bu reformun ana amacı hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, hak ve özgürlüklerin etkin biçimde korunması ve yaygınlaştırılması, yargının bağımsızlığının güçlendirilmesi ve tarafsızlığının iyileştirilmesi, sistem şeffaflığının artırılması, yargı süreçlerinin basitleştirilmesi, adalet erişiminin kolaylaştırılması, savunma hakkının güçlendirilmesi ve makul bir sürede adil yargılanma hakkının etkin biçimde korunmasıdır. Hükümet anlaşılır ve ölçülebilir bir Eylem Planı'nın da hazırlanacağını ve Adalet Bakanlığı'nın yıllık izleme raporları yayınlayacağını bildirmiştir.

Yukarıda sözü geçenleri kaydederken, Komite ITUC'un darbe girişimi ve Hükümet tarafından insan haklarıyla ilgili dayatılan sert kısıtlamalardan beri işçilerin özgürlük ve haklarının daha da kısıtlandığını (ITUC özellikle de protestolara karşı polis kısıtlamalarını ve örgütlenmeye yeltenen işçilerin sistematik biçimde işten çıkarılmalarını kınamaktadır) iddia eden gözlemlerini **kaygıyla** kaydetmiştir. Komite ayrıca Kauçuk ve Plastik İşçileri Sendikası Lastik-İş Başkanı'nın 13 Kasım 2018 tarihinde gerçekleşen cinayeti iddiasını ve 2 Kasım 2018'de 28 işçi sendikası üyesinin Mart 2016'da özel bir şirkette sendikalaşma hakkının tanınmasını talep eden bir protestoda (ITUC protestonun polis tarafından şiddet kullanılarak dağıtıldığını iddia etmektedir) yer aldıktan sonra "toplantı ve gösterilerde kanuna karşı gelme" gerekçesiyle, tecil edilen beş ay hapse mahkûm edilmelerini **kaygıyla** kaydetmiştir. Komite aynı zamanda şu sayılan işçi sendikası liderlerinin meşru sendikal eylemleriyle ilgili olarak cezai kovuşturma iddiasını **kaygıyla** kaydetmiştir: (i) Öğretmenler sendikası EĞİTİM-SEN'in Genel Sekreteri bir basın toplantısına katıldığı gerekçesiyle Mayıs 2019'da tutuklanmış ve böylelikle ILO Konferansı'na katılması engellenmiştir; (ii) Tüm Taşıma İşçileri Sendikası TÜMTİS Başkanı Kenan Öztürk ve dört diğer sendika yetkilisi 2017 yılında Gaziantep ilindeki bir kargo şirketindeki işlerine haksız yere son verilen işçileri ziyaret ettikleri ve basın toplantısı gerçekleştirdikleri gerekçesiyle 2911 sayılı Kanun uyarınca tutuklanmışlardır; ceza davalarını beklerlerken bir diğer TÜMTİS lideri Nurettin Kılıçdoğan hala hapsedir; (iii) Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) Başkanı Arzu Çerkezoğlu 2016 yılında Türkiye'nin muhalefet partisi tarafından düzenlenen bir halk panelinde konuştuğu için ceza davasıyla karşı karşıyadır; ve (iv) Mayıs 2019'da Tarım Orman-İş Sendikası Başkanı'na karşı işçilerin kamu imkanlarından yararlanma haklarını alenen savunduktan sonra Hükümet'i eleştirdiği gerekçesiyle kovuşturma başlatılmıştır.

Komite ITUC'un örgütlenme özgürlüğü ihlallerinin ciddiyeti ve devamlılığıyla Hükümet'in işçi sendikası ilişkilerine müdahale etmeye yönelik otoriter önlemleri ve sendikalaşmaya karşı ağır kısıtlamalar dayatmasıyla ilgili olarak kaygılarını ifade ettiğini kaydetmiştir. ITUC, Türkiye'de işçi sendikalarının faaliyet göstermesinin neredeyse imkansız olduğunu iddia etmiştir. Hükümet'in 2016'dan itibaren bu husustaki insan hakları ihlallerini ilgili kararnameler aracılığıyla olağanüstü durum kisvesi altında haklı gösterdiğini belirtmiştir. Sonuç olarak 110.000 kamu çalışanı ve 5.600 akademisyenin işine son verilmiş, özel eğitim kurumlarındaki yaklaşık 22.500 işçinin çalışma izinleri iptal edilmiş, 19 sendika kapatılmış ve 24.000 işçi protestolarına bağlı olarak çeşitli disiplin süreçleriyle karşı karşıya kalmıştır. 11.000'den fazla KESK temsilcisi ve üyesi, sendikal faaliyetleri yüzünden milli güvenlik ve olağanüstü hal yetkileri gerekçe gösterilerek görevden alınmış veya işlerine son verilmiştir. Dahası, ITUC, Hükümet'in hala işçi örgütlerinin nedensiz yere kapatılmasına izin veren olağanüstü hal kanunlarını idame etmeyi sürdürmekte olduğunu belirtmiştir. 2016 yılında yürürlüğe giren kararname uyarınca "Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara veya terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı veya bunlarla irtibatı belirlenen...sendikalar, federasyonlar ve konfederasyonlar, ilgili bakanlıklarda bakan tarafından oluşturulacak komisyonun teklifi üzerine bakan onayı ile kapatılır." Buna ek olarak ITUC, kanunun sendikaların nesnel kamu yararına ve bireysel aktörlere sahip bir örgüt olduğu farkını gözetmediği ve sendikanın kapatılması durumunda bütün sendika üyelerini yardım ve yataklıktan suçlu bulduğunu da iddia etmiştir. Hükümet, işçi sendikalarının kapatma davaları da dahil olmak üzere eylemlerini gözden geçirmek için bir İnceleme Komisyonu kurmuş olsa da süreç kuruluş biçimi ve şimdiye kadarki süreçlerin sonucu yüzünden (ITUC sürecin, kurumsal bağımsızlık eksikliği, uzun bekleme süreleri ve bireylerin iddiaları çürütmelerine izin verecek himayenin sağlanmaması ve işten çıkarmaları sürdürmek için verilen kararların ardındaki zayıf kanıtlar nedeniyle bozulmuş olduğunu iddia etmiştir) mağdurlar ve işçi sendikaları tarafından güvenilir bulunmamıştır.

Komite, ek raporunda Hükümet'in, 2017 yılında tutuklanan Tüm Taşıma İşçileri Sendikası TÜMTİS Başkanı Kenan Öztürk ve diğer dört sendika üyesinin Mayıs 2018'de beraat ettiğini, bir diğer TÜMTİS lideri Nurettin Kılıçdoğan'ın ise Şubat 2020'de salıverildiğini belirttiğini kaydetmektedir. ITUC'un İnceleme Komisyonu'nun çalışmalarına yönelik iddiaları konusunda, Hükümet, Komisyon'un çalışmalarına 22 Aralık 2017 tarihinde başladığını ve 2 Ekim 2020 itibarıyla 110.250 karar (12.680'i kabul edilmiş, 97.570'i ise reddedilmiştir) bildirdiğini belirtmektedir. Hükümet'e göre, kabul kararlarının 60'ı kapatılan örgütlerin açılmasıyla ilgilidir (dernekler, vakıflar, televizyon kanalları). Hükümet, başvuruların yüzde 87'sinin 33 aylık bir süre içinde kararlaştırıldığını dikkat çekmektedir. Hükümet ayrıca mevcut durumda, Ankara'daki altı İdari Mahkemenin İnceleme Komisyonu kararlarına karşı açılan iptal davalarını

görmeye yetkili olduğunu ve “ortalama tamamlama süresinin” (iptal başvurusunun sonuçlandırılmasına yönelik), mahkemeden mahkemeye geçerek 191 ila 347 gün sürdüğünü bildirmektedir.

Komite, ITUC’un, Hükümet’in eleştirileri bastırma çabaları sonucunda 2019 ve 2020 yıllarında sendika liderlerinin hala tutuklamalar ve kovuşturmayla karşı karşıya kaldığı yönündeki en güncel iddiasını **kaygıyla** kaydetmektedir. ITUC’a göre, birtakım davalar mahkemeler tarafından reddedilmekte olsa da yetkili makamlar sendika liderlerini sistematik biçimde hedeflemekte, tutuklatmakta ve kovuşturmayla maruz bırakmaktadır. ITUC, DİSK İletişim Müdürü Umar Karatepe’nin görülmekte olan davasına değinerek 5 Mart 2020 tarihinde Karatepe’nin evine baskın yapıldığını, tutuklanarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne götürüldüğünü, hakkındaki suçlamaların belirtilmediğini ancak söylendiğine göre Karatepe’nin sosyal medya hesabından yayınlanan birtakım beyanlarıyla ilgili olduğunu belirtmektedir.

Komite, MEMUR-SEN’in, 31 Mart 2019 tarihli yerel seçimleri takiben kendi üyelerine, bağlı kuruluşu olan Bem-Bir-Sen’in üyelerine ve Hak-İş’e bağlı Hizmet-İş üyelerine uygulanan baskı ve tacizlere yönelik iddialarını da **kaygıyla** kaydetmektedir.

Komite, Hükümet’in bu iddialara yönelik kimi yanıtlarını kaydetmekte olsa da, insan hakları ve sendikal hak ihlalleriyle ilgili uzun ve ciddi iddialara yönelik ayrıntılı yorumlarını talep etmektedir. Komite, sendikaların kapatılmasının ardından sendikacıların atılması konusunun, ILO Anayasası Madde 24 kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin 87 sayılı Sözleşme’ye uymadığını iddia eden bir başvurunun incelenmesine yönelik kurulan Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi’ne bağlı üçlü bir komite tarafından değerlendirilmekte olduğunu gözlemlemektedir. Komite, üçlü komitenin çalışmalarını tamamlamasının ardından bu hususları incelemeye devam edecektir.

Sözleşme’nin 2nci Maddesi. Ayrım gözetmeksizin işçilerin örgüt kurma ve örgütlere katılma hakkı. Komite önceki yorumlarında 4688 sayılı Kanun’un 15nci Maddesinin 2012 yılında değiştirildiği şekliyle, üst düzey kamu çalışanları, hakimler ve ceza infaz kurumu gardiyanlarını örgütlenme hakkından mahrum bıraktığını kaydetmiştir. Komite, Hükümet’in 15nci Madde uyarınca geçerli olan kısıtlamaların güvenlik, adalet ve yüksek kıdemli devlet memurları gibi yalnızca hizmet kesintilerinin telafi edilemeyeceği kamu hizmetleriyle sınırlı olduğunu tekrarını not etmiştir.

Komite, MEMUR-SEN tarafından, emekliler, vekil işçiler (öğretmenler, hemşireler, ebeler, vb.) ve maaş bordrosuz ve iş sözleşmesi olmadan çalışan kamu görevlilerine yönelik örgütlenme özgürlüğü hakkının sağlanması yönündeki ihtiyaca dikkat çekildiğini kaydetmektedir. **Komite, Hükümet’in bu konuyla ilgili yorumlarını sunmasını talep etmektedir.**

Komite, ayrım gözetmeksizin bütün işçilerin sendika kurma ve kendi seçtikleri sendikalara katılma hakkına sahip olduklarını ve Sözleşme’nin bu açıdan uygulanmasına tek istisnanın silahlı kuvvetler ve polisle alakalı olduğunu hatırlatarak, Hükümet’i 4688 sayılı Kanun’un değiştirilmiş 15nci Maddesi’ni, bütün devlet memurlarının sendika kurma ve istedikleri sendikaya katılma hakkını göz önünde bulunduracak şekilde gözden geçirmeye yönelik gerekli önlemler alma konusunda teşvik etmektedir. Komite, Hükümet’in bu bağlamda aldığı veya tasarladığı tüm önlemlerle ilgili olarak bilgilendirme yapmasını talep etmektedir.

Madde 3. İşçi örgütlerinin kendi faaliyetlerini düzenleme ve programlarını belirleme hakkı. Komite, önceki yorumlarında, 6356 sayılı Kanun’un 63ncü Maddesinin birinci fıkrasının çağrıda bulunulan veya başlatılan ve hukuka uygun olan bir grev veya lokavtın, kamu sağlığı veya millî güvenlik açısından sakıncalı olduğu gerekçesiyle Bakanlar Kurulu kararıyla 60 gün süresince askıya alınabileceğini ve bu askıya alınma dönemi boyunca bir anlaşmaya varılamaması halinde uyuşmazlığın zorunlu tahkime götürüleceğini öngördüğünü kaydettiğini hatırlatmaktadır. Komite birkaç senedir Hükümet’in 6356 sayılı Kanun’un 63ncü Maddesinin işçi örgütlerinin faaliyetlerini Hükümet müdahalesinden uzak bir şekilde düzenleme hakkını ihlal edecek şekilde uygulanmamasını sağlamasını talep etmektedir. 22 Ekim 2014 tarihli kararında Anayasa Mahkemesi’nin 62nci Maddenin birinci fıkrası kapsamında bankacılık hizmetleri ve belediye toplu taşıma hizmetlerine ilişkin grev ve lokavtların yasaklanmasının anayasaya aykırı olduğuna hükmettiğini gözlemlese de, Komite, 678 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)

uyarınca Bakanlar Kurulu'nun belediye toplu taşıma şirketleri ve bankacılık kuruluşlarındaki grevleri 60 gün süresince erteleyebildiğini belirttiğini kaydetmektedir. Komite ayrıca, 2015 yılında T.C. Anayasa Mahkemesi'nin cam sektöründe yapılan bir grevin durdurulmasını anayasaya aykırı bulmasından sonra 2017 yılında milli güvenliğe tehdit oluşturduğu gerekçesiyle cam sektörüyle de ilgili 5 grevin askıya alındığını kaygıyla kaydetmektedir. Komite, grev hakkının yalnızca Devlet adına yetki kullanan, kelimenin tam anlamıyla temel hizmetlerde bulunan kamu görevlilerine yönelik olarak veya ağır ulusal veya yerel krizlerde kısıtlı bir süre için ve yalnızca durumun gerekliliklerini yerine getirecek kapsamda kısıtlanabileceğini veya yasaklanabileceğini hatırlatmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin bu sektörlerdeki grevlerin askıya alınmasını anayasaya aykırı bulduğu kararını hatırlatarak, Komite Hükümet'in 6356 sayılı Kanun'un 63ncü Maddesinin ve 678 sayılı KHK'nın uygulanmasında yukarıdaki ilkeleri dikkate almasını talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'in 678 sayılı KHK'nın bir kopyasını sunmasını da talep etmiştir. Komite kararnamenin bir kopyasını kaydetmektedir ve çeviri hazır olduğunda inceleyecektir. Komite ayrıca, Hükümet'in grev eylemi genel sağlığa ve ulusal güvenliğe veya büyükşehir belediyelerinin toplu taşıma araçlarına veya bankacılık hizmetlerinin ekonomik veya finansal istikrarına zarar verdiğinde grevi 60 gün boyunca askıya alma gücünün Cumhurbaşkanı'na ait olduğunu beyanını kaydetmektedir. Hükümet grevin askıya alındığı yerde Yüksek Hakem Kurulu'nun taraflar arası anlaşma sağlamak için azami çaba sarf ettiğini beyan etmektedir. Kurul'un kararına karşı yürütmeyi durdurma talebiyle yargı yolu açıktır. Hükümet, Anayasa'nın "Mahkemelerin Bağımsızlığı" ile ilgili 138nci Maddesi uyarınca, hiçbir organ, makam, kurum veya bireyin mahkemelere veya hakimlere yargısal güçlerini kullanmaya yönelik emir veya talimat veremeyeceğini, genelge gönderemeyeceğini veya tavsiye verip öneride bulunamayacağını beyan etmektedir. Komite, ITUC'a göre mevzuat askıya alma önleminin kamu sağlığına veya ulusal güvenliğe sakıncalı olabilecek grevlerle sınırlı olması gerektiğini beyan etse de bununun çok geniş bir çerçevede yorumlandığını ve temel olmayan hizmetlerdeki grevlerin bile fiilen yasaklandığını kaydetmektedir. **Komite Hükümet'in bu konuyla ilgili yorumlarını sunmasını talep etmektedir. Komite, grevlerin kelimenin tam anlamıyla yalnızca temel hizmetlerde, Devlet adına yetki kullanan kamu hizmetlileri için veya ağır ulusal kriz durumunda askıya alınabileceği göz önüne alınarak Hükümet'in 6356 sayılı Kanun'un 63ncü Maddesi ve 678 sayılı KHK'nın uygulanmasında yukarıdaki ilkelerin göz önüne alınmasını sağlamasını talep etmektedir.**

Komite, ITUC'un daha önceki Temmuz 2018 tarihinde kabul edilen 5 sayılı Kararname'nin, doğrudan Cumhurbaşkanlığı'na karşı sorumlu bir kurum olan Devlet Denetleme Kurulu'na (DDK) sendikaları, meslek kuruluşlarını, vakıfları ve dernekleri istediği zaman soruşturma ve denetleme yetkisi verildiği yönündeki iddiasını hatırlatmaktadır. ITUC'a göre, sendikaların tüm dokümanları ve faaliyetleri mahkeme emri olmaksızın soruşturulabilmektedir ve DDK, sendikaların yöneticilerini görevden alma veya değiştirme takdirine sahiptir. Yetkili makamlara sendikaların iç işleyişi üzerinde, yıllık finansal rapor sunma yükümlülüğünün ötesine geçen genişletilmiş kontrol yetkileri sağlayan herhangi bir kanunun Sözleşme'ye aykırı olduğunu hatırlatarak, Komite, Sözleşme'ye uygunluğun kapsamlı bir şekilde incelenmesi için Hükümet'in 5 sayılı Kararname'nin bir kopyasını iletmesini talep etmiştir. Komite ayrıca, Hükümet'in 5 sayılı Kararname uyarınca gerçekleştirilen soruşturmalar veya denetimlere ve sonuçlarına ilişkin olarak, varsa sendika yöneticilerinin işten çıkarılması veya görevlerinin askıya alınması durumları da dahil olmak üzere spesifik bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite Hükümet'in daha önce 5 sayılı Kararname uyarınca Devlet Denetleme Kurulu (DDK) tarafından sendikalara inceleme veya denetleme yapılmadığı veya sendika görevlilerinin görevlerinin askıya alınmadığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet, Kurum'un hukuka uygunluğu, düzenli ve verimli işleyişi sağlamak ve idareyi geliştirmeyi sağlamak amacıyla soruşturma yetkisinin Anayasa'nın 108nci Maddesi'nden doğduğunu açıklamaktadır. Ayrıca, Kurum'un sendika görevlilerini işten çıkarma gibi bir yetkisi olmadığını, sendikaların iç işleyişlerine hiçbir zaman müdahale etmediğini ve böyle bir niyetinin de olmadığını beyan etmektedir. İşten çıkarma yalnızca mahkemeler tarafından, var olan yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir. Buna ek olarak, askıya alma, idari soruşturma sırasında kamu hizmetinin böyle bir şeyi gerektirdiği vakalarda kamu görevlilerine uygulanan bir önlemdir. Askıya alma önlemi örneğin sendika görevlisi gibi seçimle iş başına gelmiş görevliler için uygulandığında, Devlet Denetleme Kurulu bu önlemin uygulanmasını yalnızca sendikalar örneğinde kendi denetim kurulları ve disiplin komiteleri anlamına gelen yetkili makamlara önerebilir. Komite, Hükümet tarafından iletilen 5 sayılı Kararname'nin kopyasını kaydetmektedir ve çevirisi hazır olduğu anda inceleyecektir. **Komite, Hükümet'in Kurul tarafından 5 sayılı Kararname veya Anayasanın 108nci Maddesi uyarınca yapılan tüm soruşturmaları veya denetimleri ve bunların**

belirlenen yaptırımları da dahil olmak üzere sonuçlarına yönelik bilgi sağlamaya devam etmesini talep etmektedir.

Madde 4. Sendikaların kapatılması. Komite, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi sonrasında Türkiye'nin ağır bir ulusal kriz durumunda olduğunu ve olağanüstü hal sırasında kararnameler ile sendikaların kapatılmasına karşı başvuruların yapılabildiği bir inceleme Komisyonu kurulduğunu hatırlatmaktadır. Komite, İnceleme Komisyonu'nun incelemesini talep eden tüm örgütler açısından erişilebilir olduğunu ve Komisyon'un ve temyiz edilen kararlarını inceleyen idari mahkemelerin, örgütlenme özgürlüğü ilkelerine de gereken özeni göstererek sendikaların kapatılmasına ilişkin gerekçeleri dikkatli bir şekilde inceleyeceğini güçlü bir şekilde ummuştur. Komite, Hükümet'in kapatılan örgütler tarafından yapılan başvuru sayısı ve Komisyon tarafından yapılan incelemelerin sonuçları hakkında bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, ayrıca kapatılan sendikalarla ilgili olarak Hükümet'in Komisyon'un aldığı olumsuz kararlara ilişkin yapılan temyiz başvurularının sayısı ve sonuçları hakkında da bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in yalnızca Cihan-Sen ve Aksiyon-İş Konfederasyonlarının vakalarına değindiğini gözlemlemektedir. Hükümet'e göre bu örgütler, bağlı sendikalarla birlikte, demokratik biçimde seçilmiş hükümeti devirmek için darbe girişiminde bulunan FETÖ terör örgütüyle bağlantıları gerekçesiyle kapatılmıştır. Hükümet yukarıda sözü geçen örgütlerin dosyalarının halen İnceleme Komisyonu'nda incelenmeyi beklediğini beyan etmektedir. Komite, sendikaların kapatılması veya askıya alınmasının, yetkili makamların örgütlerin faaliyetlerine müdahalesinin aşırı bir biçimi olduğunu hatırlatarak, yukarıda da kaydedildiği gibi, sendikaların kapatılması konusunun ILO Anayasası Madde 24 kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 87 sayılı Sözleşme'ye uymadığını iddia eden bir başvurunun incelenmesine yönelik kurulan Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi'ne bağlı üçlü bir komite tarafından değerlendirilmekte olduğunu gözlemlemektedir. Komite, üçlü komitenin çalışmalarını tamamlamasının ardından bu hususları incelemeye devam edecektir.

Komite, 2019 yılında kabul edilen önceki talebinin içeriğini yineleyerek doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

1949 tarihli ve 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi (Onay tarihi: 1952)

Komite, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından 31 Ağustos 2020 tarihinde, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) tarafından 16 Eylül 2020 tarihinde, Eğitim Enternasyonal (EI) tarafından 1 Ekim 2020 tarihinde sunulan gözlemleri ve Hükümet tarafından bunlara verilen ayrıntılı yanıtları kaydetmektedir. Komite, Memur Sendikaları Konfederasyonu'nun (MEMUR-SEN) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) Hükümet'in raporuyla iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in TÜRK-İŞ tarafından sunulan gözlemlere yanıtını kaydetmektedir. Komite son olarak, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) 29 Eylül 2020 tarihinde alınan görüşlerini de kaydetmektedir.

Sözleşme Kapsamı. Komite, önceki yorumlarında, diğer tüm kamu görevlileri gibi ceza infaz kurumu personeli de kamu hizmetleri alanında imzalanan sözleşmeler tarafından kapsansalar da bu kategorideki personelin 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 15nci Maddesi uyarınca sendikalaşma hakkına sahip olmadıklarını kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in mevzuat incelemesi de dahil olmak üzere, ceza infaz kurumu personelinin kendilerini etkileyen pazarlıklarda istedikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilmelerini garanti altına almak amacıyla gerekli önlemleri almasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, bu kategorideki personelin işlerinin niteliği gereği ve kamu hizmetleri idaresinde genel prensipler olan kamu düzeni ve güvenliği, disiplini ve hiyerarşisi nedeniyle sendika kurması veya sendikalara katılmasının yasak olduğunun tekrarını kaydetmektedir., **Devlet idaresine dahil olmayan tüm kamu görevlilerinin veya silahlı kuvvetler mensuplarının veya polislerin, kısıtlayıcı biçimde tanımlanmış olarak, Sözleşme tarafından sağlanan hakları kullanabilmeleri gerektiğini hatırlatarak, Komite, bir kez daha Hükümet'in 4688 sayılı Kanun'un 15nci Maddesine ilişkin mevzuat incelemesi de dahil olmak üzere, ceza infaz kurumu personelinin kendilerini etkileyen pazarlıklarda istedikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilmelerini garanti almak amacıyla gerekli önlemleri almasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in bu konuda alınan tüm önlemlerle ilgili bilgi sağlamasını talep etmektedir.**

Komite, MEMUR-SEN tarafından, vekil işçiler (öğretmenler, hemşireler, ebeler, vb.) ve maaş bordrosuz ve iş sözleşmesi olmadan çalışan kamu görevlilerine yönelik örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının sağlanması yönündeki ihtiyaca dikkat çekildiğini de kaydederek, Hükümet'in bu konuyla ilgili yorumlarını sunmasını talep etmektedir.

Sözleşme'nin 1 ve 3ncü Maddeleri. Sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa karşı yeterli koruma. Haziran 2013 tarihinde toplanan Uluslararası Çalışma Konferansı Standartları Uygulama Komitesi (Konferans Komitesi) tavsiyelerini takiben, Komite, Hükümet'ten hem özel sektörde hem de kamu sektöründe sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa ilişkin veri toplanabilmesi için bir sistem oluşturmasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in mevcut durumda sendikal ayrımcılık vakalarına yönelik güvenilir veri elde etmenin mümkün olmadığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Bu bakımdan, Hükümet, yargı süreçlerinin süresini ve çeşitli kurumların kayıt ve veri tabanlarında önemli düzenlemeler yapılması gereğini de kapsayan veri toplama sürecinin yürütülmesinde yaşanan güçlüklerle dikkat çekmektedir. Hükümet, ayrımcılık konusundaki çalışmaların tüm ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte gerçekleştirilmesi ve bu kurumların, sendikal ayrımcılığı tespit etmeye yönelik kendi veri tabanı altyapısı ve kayıt sistemlerini geliştirmeleri gerektiğini beyan etmektedir. Komite, bu bilgileri not ederek Hükümet'in sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığı önleme, izleme ve cezalandırma yükümlülüğünü yerine getirmesinde istatistiksel bilgilerin öneminin altını çizmektedir. **Komite Konferans Komitesi'nin Haziran 2013 tarihli talebini tekrar etmekte ve bu amaç doğrultusunda ilgili kurumların her birinde gerekli çalışmalar yapılmasını beklemektedir. Komite, Hükümet'in bir sonraki raporunda bu alanda alınan önlemlere dair bilgi sunmasını talep etmektedir.** Komite, TİSK'in, sosyal ortakların bu alanda birlikte çalışmayı taahhüt ettikleri yönündeki beyanını kaydetmektedir. **Komite, Hükümet'in bu konuda ILO'nun sağlayacağı teknik destekten yararlanabileceğini hatırlatmaktadır.**

Madde 1, 2 ve 3. Olağanüstü hal kararnamele kapsamında kamu sektöründeki toplu işten çıkarmalar. Komite, bir önceki yorumunda olağanüstü hal kapsamında çok sayıda sendika üyesi ve görevlisinin işten çıkarılma ve askıya alınmasıyla ilgili bilgiyi kaydetmiştir. Bu açıdan, olağanüstü halin siyasi iktidar tarafından kimi sendikaları hedef alıp

cezalandırmak ve muhalefet sendikalarının üyelerini işten çıkarmak yoluyla baskı uygulamak için kullanıldığı yönündeki iddiaları kaydetmektedir. İnceleme Komisyonu'nun (böyle işten çıkarmaları incelemek için kurulmuş olan) ilgili olguları incelemek için gerekli imkanlara sahip olduğunu güçlü bir şekilde ummakta olan Komite, Hükümet'ten Komisyon'un işleyişi hakkında bilgi sunmasını ve sendika üyeleri ve görevlilerinden kaç başvuru alındığını bilgisini ve incelemelerinin sonucunu beyan etmesini talep etmiştir. Komite aynı zamanda, Hükümet'in Komisyon'un sendika üyeleri ve görevlilerine verdiği olumsuz kararlara karşı temyiz başvurularının sayısı ve sonuçlarıyla ilgili de bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in 2 Ekim 2020 itibarıyla İnceleme Komisyonu'na yapılan 126.300 başvuru olduğuna dair beyanını kaydetmektedir. Komisyon, 22 Aralık 2017'den beri içlerinden 12.680'inin (işe iadeye yönelik) kabul edildiği ve 97.570'inin reddedildiği 110.250 başvurunun kararını vermiş bulunmaktadır ve 16.050 başvuru halen karara bağlanmamıştır. Hükümet, Komisyon kararının, kişilerin en son görev yaptığı kurumlara iletilerek bu kurumların daha sonra ilgili yerlerde, Yükseköğretim Kurulu ile birlikte atamaları gerçekleştirdiğini açıklamaktadır. Hükümet ayrıca, Komisyon'un ve ilgili kişinin en son görev aldığı kurum veya kuruluşun kararına karşı, kararın bildirildiği tarihten itibaren altmış gün içinde altı Ankara İdare Mahkemesi'nde iptal davası açabilmektedir. Hükümet, İnceleme Komisyonu veya Ankara İdare Mahkemeleri'ne başvuran sendika üyeleri veya memurların sayısına dair herhangi istatistiksel bilgi bulunmadığına dikkat çekmektedir.

Komite, ITUC'un 2019 tarihli gözlemlerine göre, KESK'in 11.000'in üzerinde temsilci ve üyesinin sendika faaliyetleri nedeniyle görevlerinden uzaklaştırıldıklarını veya işten çıkarıldıklarını kaydettiğini ve Hükümet'in bu konuyla ilgili yorumlarını talep ettiğini hatırlatmaktadır. Komite son gözlemlerinde, KESK'in, tüm başvuruların yaklaşık yüzde 89'unun Komisyon tarafından reddedildiğine dikkat çektiğini ve üyelerini ilgilendiren davaların incelemelerinin ertelendiğini öne sürdüğünü kaydetmektedir. Komite ayrıca Hükümet'in, KESK üyelerine ilişkin olumlu kararların oldukça yüksek sayıda (üçte bir olmak üzere, ortalamanın üzerinde) olduğu göz önüne alınarak, KESK'in iddialarının asılsız olduğunu tekrarladığını kaydetmektedir. Hükümet ise KESK üyelerine uygulanan önlemlerin sendikalaşma özgürlüğüne halel getirmeye yönelik gerekçelere dayandığını reddetmeye devam etmekte ve sendikalaşma özgürlüğüne halel getirmeye yönelik fiillere karşı koruma sağlayan yasal hükümlere değinmektedir.

Komite bu bakımdan, El'nin, olağanüstü hal döneminde Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'nın (EĞİTİM-SEN) 1.628 üyesinin kanun hükmünde kararnameler ile kamu hizmetinden ihraç edildiği; bu sendikanın üyeleriyle ilgili dosyaların yalnızca yüzde 12,7'sinin incelendiği ve bunların içinden 126 başvurunun reddedilerek yalnızca 79'unun kabul edildiği; ve Mayıs 2020 itibarıyla 1.178 EĞİTİM-SEN üyesinin hala işsiz olduğu yönündeki iddialarını kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in EĞİTİM-SEN ile ilgili işe iadelerin kabul oranının (yüzde 38,5) ortalama orandan (yüzde 11,5) çok daha yüksek olduğu yönündeki yanıtını kaydederken, ihraç edilen EĞİTİM-SEN üyelerinin yaklaşık yüzde 75'inin hala işsiz olmasına yönelik **kaygılarını** ifade etmektedir. **Komite, Hükümet'in bu konuyla ilgili yorumlarını sunmasını talep etmektedir.**

Komite, Hükümet tarafından sunulan genel istatistikleri ve olağanüstü hal gerekçelerinin hatırlatıldığı ayrıntılı bilgileri kaydederken, ilgili sendika üyeleri ve görevlilerinin sayısı hakkında spesifik bilginin yokluğunu bir kez daha **üzüntüyle** karşılamaktadır. Komite, yüksek sayıdaki (mevcut durumda yüzde 88,5) ret davalarını **kaygıyla** not ederken, İnceleme Komisyonu'nun sendika üyeleri ve görevlileriyle ilgili olumsuz kararlarının sayısı ve sonucuna yönelik bilgi eksikliğini de **üzüntüyle** karşılamaktadır. **Komite, İnceleme Komisyonu'nun ve onun kararlarını gözden geçiren idari mahkemelerin kamu sektöründeki sendika üyelerinin veya görevlilerinin işten çıkarma gerekçelerini dikkatle inceleyeceğine ve sendika dışı nedenlerle işten çıkarılan sendikalıların işe iadesi emrini vereceğine dair güçlü umudunu tekrarlamaktadır. Komite, Hükümet'in sendika üyeleri ve görevlilerinden alınan başvuruların sayısı, bu başvuruların İnceleme Komisyonu tarafından incelenmesinin sonucu ve Komisyon'un sendika üyeleri ve görevlilerine yönelik olumsuz kararlarına karşı aldığı temyiz başvurularının sayısı ve sonuçlarıyla ilgili spesifik bilgi sunmasını bir kez daha talep etmektedir.**

Madde 1. İstihdam sırasında sendikalaşma özgürlüğüne halel getirmeye yönelik ayrımcılık. Komite, KESK ve EĞİTİM-SEN'in, başta eğitim sektöründe olmak üzere yüzlerce üyenin 2016 (ağırlıklı olarak sendikal faaliyet ve etkinliklerine katılımdan dolayı en az 122 transfer) ve 2017 (1.190'ı eğitim sektöründe olmak üzere 1.267 transfer) yıllarında

kendi istekleri dışında iş yerlerinin değiştirdiği iddiasına yönelik gözlemlerini hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in gelecekte sendikalaşma özgürlüğüne hanel getiren transferler ve tenzili rütbelerin engellenmesi için gerekli önlemleri almasını ve sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa neden olan önlemlerin halen uygulamada olması halinde bunların derhal kaldırılmasını sağlamasını talep etmiştir. Komite, üyelerinin sendikal haklarını kullanmış olmaları nedeniyle yerlerinin değiştirilmesi, sözleşmelerinin sonlandırılması ve görevden uzaklaştırılmalarının yanı sıra işverenler tarafından başlatılan idari soruşturmalarla ilgili en son KESK iddialarını kaydetmektedir. Ayrıca, ITUC'un, çeşitli işletmelerde sendikasızlaştırma olduğu yönündeki iddialarını ve Hükümet'in bu konuyla ilgili ayrıntılı yanıtını da kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in her türlü sendika örgütünün meşru sendikal faaliyetlerine karşı ayrımcılık yapıldığını reddettiğini ve ulusal mevzuat çerçevesinde, meşru sendikal faaliyet veya sendika üyelikleri nedeniyle işten çıkarma veya görevden uzaklaştırmanın söz konusu olamayacağını altını çizdiğini kaydetmektedir. Hükümet, kamu ve özel sektörde sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa karşı mevzuatın, temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edilmesi halinde Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuruların gerçekleştirilebildiği yargı sistemi ile daha da güçlendirildiğine dikkat çekmektedir. Hükümet, KESK'in yer değiştirmeye yönelik iddialarına değinerek, hizmet ihtiyaçlarının gerektirdiği takdirde yer değiştirilmesine imkan tanıyan, kamu hizmetleri için geçerli mevzuata dikkat çekmektedir. Komite, işçi örgütleri tarafından sunulan gözlemleri ve Hükümet tarafından sunulan ayrıntılı bilgileri kaydetmektedir. **Komite, kamu ve özel sektörde sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılık uygulamalarına dair şikayetlerle ilgili olarak Hükümet'in sosyal ortaklarla ilişkisini sürdürmesini talep etmektedir.**

Madde 4. Toplu pazarlığın desteklenmesi. Sektörel düzeyde pazarlık. Komite önceki yorumlarında, "kamu toplu iş sözleşmesi çerçeve protokolleri" ile sonuçlanan sektörel düzeyde pazarlığın kamu sektöründe mümkün olsa da özel sektör için durumun aynı olmadığını kaydetmiştir. Ancak, Komite 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesi uyarınca toplu iş sözleşmesinin aynı faaliyet dalında faaliyet gösteren bir veya birden fazla iş yerini kapsayabileceğini ve böylece özel sektörde sektörel düzeyde pazarlığı imkansız kılacağını kaydetmiştir. Komite, Hükümet'in sosyal taraflara danışarak, 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesinin özel sektördeki tarafların eğer arzu ederlerse bölgesel veya ulusal sektörel düzeyde sözleşmeler yapabilmelerini sağlayacak şekilde değiştirilmesini değerlendirmesini talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, Kanun'un 34ncü maddesinin sosyal ortakların görüşlerini dikkate alarak hazırlandığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet, bu hükmün işyerindeki huzurun korunması ve güçlendirilmesi amacıyla toplu pazarlığın kapsamını ve düzeyini düzenlediğini ve söz konusu mevzuatın, toplu pazarlığı işyeri düzeyiyle sınırlandırmayarak aynı zamanda işletme ve grup düzeyinde pazarlığın yanı sıra çerçeve sözleşmelere de imkan tanıdığını bildirmektedir. Komite, TİSK'in, sektörel özellikler ve bunların tek bir sözleşmede toplanmasında yaşanan zorluklar nedeniyle sektörlerarası veya ulusal sözleşmelerin sosyal ortaklar tarafından tercih edilmediği yönündeki beyanını kaydetmektedir. Komite bu açıklamaları göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin 4ncü Maddesi doğrultusunda, toplu pazarlığın her düzeyde mümkün olması ve mevzuat tarafından bu konuyla ilgili kısıtlamalar konmaması gerektiğini hatırlatmaktadır. **Komite, Hükümet'in sosyal taraflara danışarak 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesinin, özel sektördeki sektörel düzeyde bölgesel veya ulusal sözleşmeler yapmak isteyen tarafların bunu engel olmadan yapabilmesi için değiştirilmesinin değerlendirmesini böylelikle bir kez daha talep etmektedir. Komite, Hükümet'in bu alanda attığı adımlar hakkında bilgi sunmasını talep etmektedir.**

Pazarlık temsilcisi olmak için gerekler. Komite, önceki yorumlarında, 6356 sayılı Kanun'un 41nci Maddesinin birinci fıkrasının toplu iş sözleşmesi yapmak için ilk olarak şu şartı ortaya koyduğunu kaydettiğini hatırlatmaktadır: Sendikanın, toplu iş sözleşmesi kapsamında olmaları için, bahsi geçen işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birini (kademeli olarak yüzde 3), işyerinde çalışan işçilerin yarıdan fazlasını ve işletmedeki işçilerin yüzde kırkını temsil etmesi gerekmektedir. Komite ayrıca, 10 Eylül 2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun ile yüzde 3'lük barajın yüzde 1'e düşürüldüğünü ve buna ek olarak, yüzde 1 üyelik barajının Ekonomik ve Sosyal Konsey'e katılan konfederasyonların üyesi olmayan sendikalarla ilgili olarak yüzde 3 olarak uygulanmasını şart koşan 6356 sayılı Kanun'un 1nci Maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğini hatırlatmaktadır. Bu nedenle, yüzde 3'lük iş kolu barajı, tüm sendikalar bakımından yüzde 1'e indirilmiştir. Ayrıca Komite, 6 Eylül 2018 tarihine kadar daha önceden

yetkilendirilen üç sendika kategorisine, toplu pazarlık yetkilerini kaybetmelerinin önlenmesi amacıyla işkolu barajına ilişkin yasal muafiyet sağlandığını hatırlatmaktadır. Çifte baraj uygulamasının devamına ilişkin birtakım işçi örgütleri tarafından dile getirilen endişeleri hatırlatarak ve önceden yetkilendirilmiş sendikalara tanınan muafiyetin geçici olduğunu kaydederek, Komite Hükümet'in bu muafiyetin 6 Eylül 2018 tarihinden sonra da geçerli olacak şekilde uzatılıp uzatılmadığını ve bu bağlamda verilen kararının önceden yetkilendirilmiş sendikaların toplu pazarlık yapma kapasitesi üzerindeki etkisini belirtmesini talep etmiştir. Komite ayrıca Hükümet'in işkolu barajının uygulanmaya devam etmesinin sendika hareketleri ve bir bütün olarak ulusal toplu pazarlık mekanizması üzerindeki etkisini, sosyal taraflarla tam bir danışma içinde incelemeye devam etmesini ve yüzde 1'lik barajın devam ettirilmesinin ulusal toplu pazarlık mekanizmasının kapsayıcılığı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunun doğrulanması halinde, bu barajın kaldırılması için kanunun gözden geçirilmesini talep etmiştir.

Komite, Hükümet'in, 6356 sayılı Kanun'un sosyal taraflara danışarak, sendika hak ve özgürlüklerine yönelik evrensel ilkeler göz önünde bulundurularak oluşturulduğu yönündeki beyanını hatırlatmaktadır. Hükümet, Kanun'da belirlenen düzenlemelerin yürürlüğe girmesini takiben sosyal tarafların görüşlerini ve değerlendirmelerini elde etmeye başlamıştır. Sosyal taraflardan bazıları işkolu seviyesindeki barajın devamlılığını istese de diğerleri bunun azaltılması veya sonlandırılması görüşündedir; bu konuda herhangi bir anlaşmaya varılamamıştır. Ancak Hükümet, bu konuda bir fikir birliğine varıldığı durumda gerekli düzenlemelere yönelik adımların atılacağını beyan etmiştir.

Komite, Hükümet'in iş kolu barajı şartının geçici muafiyet süresinin, 12 Haziran 2019 tarihli ve 30799 sayılı Kanun ile uzatıldığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet, Kanun'un yayınlanmasını takiben muaf tutulan sendikaların toplu sözleşmeler yaptığını belirtmektedir. Komite, TİSK'in muaf tutulan sendikalara üyeliklerini artırmaya yönelik önemli bir fırsat verildiği yönündeki beyanını kaydetmektedir. Ancak, art ada gelen bu süre uzatımlarını takiben söz konusu sendikaların büyük bölümü iş kolu seviyesi barajına ulaşmamıştır. TİSK, sosyal ortakların muafiyetten vazgeçilmesi konusunda fikir birliğine vardığını belirtmektedir. ***Geçici muafiyet süresinin 12 Haziran 2020 tarihinde sona erdiğini kaydeden Komite, Hükümet'in yeni uzatmalara karar verilip verilmediğini belirtmesini, eğer verilmemişse uzatma olmamasının daha önceden yetkilendirilen örgütlerin toplu pazarlık kapasiteleri üzerindeki etkisiyle ilgili bilgi sunmasını ve bunlar tarafından yapılan toplu sözleşmelerinin durumuyla ilgili beyanda bulunmasını talep etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in işkolu barajının uygulanmaya devam etmesinin sendika hareketleri ve bir bütün olarak ulusal toplu pazarlık mekanizması üzerindeki etkisini, sosyal taraflarla tam bir danışma içinde incelemeye devam etmesini ve bu konuda bilgi sunmasını talep etmektedir.***

İşyeri ve işletme temsilciliği barajları ile ilgili olarak, Komite önceki yorumlarında toplu pazarlık yetkisi almak için gereken şartları yerine getiren bir sendika bulunmadığının belirlenmesi halinde bu bilginin yetki tespiti başvurusunda bulunan tarafa bildirilmesini öngören 6356 sayılı Kanun'un 42nci Maddesinin üçüncü fıkrasını kaydetmektedir. Buna ek olarak, bir yetki belgesi olmaksızın yapılan sözleşmenin geçersiz olduğunu belirten 45nci Maddesinin birinci fıkrasını kaydetmektedir. Türk mevzuatında kabul edilen "tek işyeri veya işletme için tek sözleşme" ilkesini kaydederken, Komite özel bir pazarlık temsilcisinin görevlendirildiği bir sistemde, hiçbir sendikanın özel pazarlık temsilcisi olmak için temsil etmesi gereken işçi sayısına ulaşamaması halinde, birimdeki tüm sendikaların, ortaklaşa veya ayrı ayrı, en azından kendi üyeleri adına toplu pazarlığa girme hakkı olması gerektiğini bir kez daha hatırlatmaktadır. Komite, kanunun azınlık sendikalarının ortak pazarlık yapmasına izin vererek "tek işyeri veya işletme için tek sözleşme" ilkesinden de taviz vermeden toplu pazarlığın gelişmesi için daha elverişli bir yaklaşım benimseyebileceğini vurgulamıştır. Komite, Hükümet'in sosyal taraflara da danışarak mevzuat değişikliği yapılması için gereken önlemleri almasını ve bu bağlamda bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in (1) toplu pazarlık sisteminin değiştirilmesi konusunun sosyal taraflarla tartışıldığını ancak hiçbir modelin herkes tarafından kabul görmediği; ve (2) sosyal ortaklar tarafından değişiklik önerisi öne sürülürse ve böyle bir öneri fikir birliği temsil ederse dikkate almaya hazır olduğu yönündeki geçmiş beyanını kaydetmektedir. Komite toplu sözleşme konusuna ilişkin fikir birliği arayışının önemini tanımakla birlikte, Hükümet'in, hukuku ve uygulamayı Sözleşme ile uyumlu hale getirme yükümlülüğüne engel teşkil edememektedir. Hükümet, mevzuat

değişikliği önerisini, eğer sosyal taraflar tarafından öne sürülürse ve böyle bir öneri fikir birliği temsil ederse dikkate almaya hazır olduğunu beyan etmektedir. **Onayladığı Sözleşme'nin uygulanmasını sağlamanın Hükümet'in sorumluluğunda olduğunu hatırlatan Komite, Hükümet'ten mevzuatı hiçbir sendikanın özel pazarlık temsilcisi olmak için temsil etmesi gereken işçi sayısına ulaşamaması halinde birimdeki tüm sendikaların, ortaklaşa veya ayrı ayrı, en azından kendi üyeleri adına toplu pazarlığa girme hakkı olacak şekilde değiştirmesini böylelikle bir kez daha talep etmektedir. Hükümet'in bu konuda alınan veya tasarlanan tüm önlemler hakkında bilgi sunmasını talep etmektedir.**

Madde 4 ve 6. Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakları. Toplu pazarlığın somut kapsamı. Komite daha önce 2012 yılında değiştirilen 4688 sayılı Kanun'un 28nci Maddesinin toplu sözleşmelerin kapsamını "sosyal ve mali haklar" ile sınırlandırdığını ve dolayısıyla çalışma süreleri, terfi ve kariyer gibi konuları ve aynı zamanda disiplin yaptırımlarını kapsam dışında bıraktığını kaydetmiştir. Komite, Hükümet'in sendikaların ve konfederasyonlarının mali ve sosyal haklar kapsamına girmeyen taleplerinin alınarak toplu pazarlık dışında, daha uygun platformlarda değerlendirildiği yönündeki bir önceki beyanını tekrar ettiğini kaydetmektedir. Böylelikle Komite, Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin Sözleşme'nin sağladığı garantilerden faydalanmaları gerektiğini ve dolayısıyla istihdam koşulları ile ilgili olarak toplu pazarlık yapabilmeleri gerektiğini ve pazarlık edilebilir konuların kapsamını kısıtlamak üzere yetkili makamlar tarafından alınan tek taraflı önlemlerin genellikle Sözleşme'ye aykırı olduğunu bir kez daha hatırlatmak durumundadır. Ancak Komite, yetkili makamlar kabul edilen sözleşmeye uyduğu sürece, Sözleşme'nin kamu sektörü ile ilgili toplu sözleşmelerin belirli çalışma koşulları veya mali hükümlerine ilişkin yetkili makamların onayını gerektiren sistemlerle uyumlu olduğunu da ayrıca hatırlatmak istemektedir. **Sözleşme'nin yukarıda bahsedilen kamu sektöründeki özel pazarlık biçimlerine uyumluluğunu dikkate alarak, Komite, Hükümet'in Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin toplu pazarlık haklarının somut kapsamının Sözleşme ile tam uyum içinde olmasını sağlamak amacıyla, toplu pazarlığa tabi olan konulara ilişkin kısıtlamaların kaldırılması için gerekli önlemleri almasını bir kez daha talep etmektedir.**

Kamu sektöründe toplu pazarlık. İşkolunda temsil düzeyi en yüksek sendikalarının katılımı. Bir önceki yorumunda, Komite 4688 sayılı Kanun'un 29ncü Maddesi uyarınca, Kamu İşveren Heyeti (KİH) ve Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti'nin (KGSH) kamu hizmetlerine yapılan toplu sözleşmelere taraf olduklarını kaydetmiştir. Bu bağlamda, toplu sözleşmenin genel kısmı için yapılan teklifler KGSH'nin konfederasyon üyeleri tarafından, her hizmet kolundaki toplu sözleşmeler için teklifler ise ilgili koldan sendika temsilcisi KGSH üyesi tarafından hazırlanmıştır. Komite ayrıca Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türkiye Kamu-Sen) bu bağlamda, işkolundaki yetkili sendikaların verdiği tekliflerin çoğunun sözleşmenin genel kısmına ilişkin teklifler olarak kabul edildiği ve bunun da 29ncü Madde uyarınca bir konfederasyon tarafından temsil edilmeleri gerektiği anlamına geldiği ve bu mekanizmanın işkolu sendikalarını doğrudan teklif sunma haklarını kullanma kapasitelerinden mahrum bıraktığı yönündeki gözlemini de kaydetmiştir. Her ne kadar işkolundaki temsil düzeyi en yüksek sendikalar KGSH'de temsil edilmiş olsa da ve işkoluna özgü teknik komiteler içindeki pazarlıklarda yer almış olsalar da, KGSH içinde sahip oldukları rolün, özellikle de taleplerinin genel veya birden fazla hizmet koluyla ilişkili olarak değerlendirildiği durumlarda toplu sözleşmeler için teklif sunma haklarının olmaması şeklinde kısıtlandığını kaydederek, Komite, Hükümet'in bu sendikaların genel teklifler sunmalarını sağlamasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in hizmet kollarına yönelik sorunları ve genel sorunları birlikte tartışabilmek için iki yılda bir toplu pazarlığın yapıldığına yönelik beyanına değinmesini kaydetmektedir. Bu durumda toplu pazarlık teklifleri, bütün hizmet kollarının o hizmet kolunda en yüksek sayıda üyeye sahip yetkili sendikalar tarafından ayrı ayrı belirlenmektedir. Doğal olarak, sendikaların önerileri hizmet kollarındaki farklar nedeniyle o kolların kapsamında hizmet kollarına münhasıran belirlenmekte ve KİH ve KGSH'nin Başkanları tarafından ayrıca kurulan özel komitelerde tartışılmaktadır. **Toplu sözleşmelerin yapılacağı ortak organların belirlendiği ve bu organlara katılma konusunda yasalar tarafından öngörülen şartların, kendi işkolunda en yüksek temsil düzeyine sahip bir sendikanın bu organların çalışmalarıyla bağlantılı olmasının engellendiği durumda Sözleşme ilkelerinin ihlal edildiği dikkate alınarak, Komite, Hükümet'in 4688 sayılı Kanun'un ve uygulanmasının, Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlileri açısından, her koldaki en yüksek temsil düzeyine sahip sendikaların toplu sözleşmeler için, birden fazla hizmet kolu ile ilgili konular da dahil olmak üzere, teklif sunabilmesini sağlamasını bir kez daha talep etmektedir.**

Kamu sektöründe toplu pazarlık. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu. Bir önceki yorumunda Komite, 4688 sayılı Kanun'un 29, 33 ve 34ncü Maddeleri uyarınca, kamu sektöründe müzakerelerin sonuçsuz kalması halinde, kamu idaresi adına KİH Başkanı (Çalışma Bakanı) ve kamu görevlileri adına KGSH Başkanı'nın Kamu Görevlileri Hakem Kurulu'na başvurabildiğini kaydetmiştir. Kurul kararları kesin olmuştur ve toplu sözleşme ile aynı etki ve yürürlüğe sahiptir. Kurul, Başkan da dahil olmak üzere Kurul'un 11 üyesinden yedisinin Cumhurbaşkanı tarafından atandığını kaydetmektedir ve bu seçim sürecinin Kurul'un bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda şüphelere yol açabileceğini düşünmüştür. Dolayısıyla Komite, Hükümet'in Kamu Görevlileri Hakem Kurulu üyeliklerinin veya üyelerin görevlendirilmesinde kullanılan yöntemin bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha net bir şekilde gösterecek ve tarafların güvenini kazanacak şekilde yeniden yapılandırılması için gerekli önlemleri almasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in Kurul Başkanı'na ek olarak, kamu yönetimi, kamu finansmanı, kamu personeli yönetimi alanında bilgi sahibi beş üyesi ve yetkili konfederasyonlar tarafından önerilen akademisyenler arasından bir tanesiyle birlikte Cumhurbaşkanı tarafından atandığına dair teyidini içeren, kendisine ait 2019 yılına ait rapora değindiğini kaydetmektedir. ***Komite, Hükümet'in sosyal taraflara danışarak, Kurul üyelerinin görevlendirilmesinde kullanılan yöntemin bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha net bir şekilde gösterecek ve tarafların güvenini kazanacak şekilde yeniden yapılandırılması için gerekli önlemleri almasını talep etmektedir.***

[Hükümet'in 2021 yılında mevcut yorumlara tam cevap vermesi istenmektedir.]

1958 tarihli ve 111 sayılı Ayırıcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi (Onay tarihi: 1967)

Komite, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) 31 Ağustos 2020 tarihinde sunulan gözlemlerini ve Hükümet'in buna verdiği 4 Kasım 2020 tarihli yanıtı kaydetmektedir. Komite Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ), Hükümet tarafından 3 Kasım 2020 tarihinde iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir.

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) 31 Ağustos 2017'de sunulan, Uluslararası İşverenler Teşkilatı (IOE) tarafından desteklenen gözlemlerini ve Hükümet'in buna yanıtını da kaydetmektedir. Komite ayrıca, Eğitim Enternasyonal (EI) ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'nın (EĞİTİM-SEN) 1 Eylül 2017'de sunulan gözlemlerini ve Hükümet'in buna yanıtını kaydetmektedir. Komite ayrıca, Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türkiye Kamu-Sen) ve TÜRK-İŞ, Hükümet'in raporuna ilişik, gözlemlerini de kaydetmektedir.

Sözleşme'nin 1 ve 4ncü Maddeleri. Siyasi görüşe dayalı ayırıcılık. Devlet'in güvenliğine sakıncalı faaliyetler. Komite önceki yorumlarında, Hükümet'in, siyasi görüşlerini ifade eden gazeteciler, yazarlar ve yayıncılarla ilgili davalarda, Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nun uygulanmasıyla ilgili olarak hiçbir bilgi sunmamış olmasını derin üzüntüyle kaydetmiştir. **Hükümet'in talep edilen bilgilerini sunmadığını kaydederek, Komite, Hükümet'in, siyasi görüşlerini ifade eden gazeteciler, yazarlar ve yayıncılarla ilgili davalarda, Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nun uygulanması, ve bunun yanı sıra bu kişilerin aleyhine açılan davalar, suçlamalar ve sonuçlarıyla ilgili olarak yönelik bilgi sunmasını güçlü bir şekilde teşvik etmektedir.**

Kamu sektöründe toplu işten çıkarmalar: Devlet memurları, öğretmenler ve yargı mensupları. Komite, EĞİTİM-SEN'in yüzlerce üyesinin (Ağustos 2017 itibarıyla 1.546) keyfi olarak, hiçbir kanıt ve hiçbir yargılama olmadan öğretmenlik işlerinden çıkarıldığını; 300'den fazlasının Hükümet'e karşı eleştirel olduğu ve bu konuda dilekçe imzaladığı gerekçesiyle üniversitedeki işlerinden çıkarıldıklarını iddia eden gözlemlerini kaydetmektedir. Ayrıca, Türkiye Kamu-Sen'e göre, 2015 yılında 75.000 okul müdürünün (bunlardan 50.000'i EĞİTİM-SEN üyesiydi) bir gecede işlerini kaybettiklerini kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in kendi raporunda devlet memurları, yargı mensupları ve öğretmenlerinin işten çıkarılmalarının Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra "bir terör örgütüne üyelik, iltisak veya bunlarla irtibat" gerekçesiyle gerçekleştiğine yönelik beyanını kaydetmektedir. Hükümet, Ceza Kanunu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında, soruşturma terör örgütüne üyelik veya anayasal düzen ihlali suçundan soruşturma altında olan kamu görevlilerinin görevden el çektirilebileceğini çünkü "kamu hizmeti sürdürmelerinin kamu hizmetlerinin güvenliğine büyük bir tehdit oluşturduğunu ve bu hizmetlerin kesintiye uğramasına neden olduğunu" eklemektedir. Hükümet, Devlet'e sadakat ölçütünün devlet memurları tarafından karşılanması gerektiğinin altını çizmektedir. Ayrıca, olağanüstü hal kapsamında alınan önlemlerle ilgili olarak "Milli Güvenlik Kurulu tarafından Devlet'in milli güvenliğine karşı faaliyetler içinde olduğu belirlenen terörist örgüt, oluşum, yapı veya gruplarına iltisak ve üyeliği olduğu veya bunlara destekçi ve irtibat halinde kabul edilen, Anayasa Mahkemesi de dahil olmak üzere, yargı mensupları ve bütün Devlet görevlilerinin meslek veya kamu hizmetinden çıkarılacakları" nı bildiren 667 sayılı KHK da dahil olmak üzere birkaç olağanüstü hal kararnamesini de kabul ettiğini beyan etmektedir. Meslekten atılmış yargı mensupları Danıştay'a şikayette bulunabilmektedirler. Hükümet, 6851 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi uyarınca, olağanüstü hal kapsamında yapılan işlemleri gözden geçirecek bir komisyonun iki yıllık bir görev süresi için kamu görevlileri tarafından mesleklerinden atılma, üyelik iptali, örgütlerin kapatılması veya emekli personelin durumunda rütbelerinin düşürülmesine karşı arz edilen başvuruları valilikler ve çalıştırıldıkları en son kurum aracılığıyla incelemek ve karar vermek için kurulduğunu eklemektedir. Hükümet'e göre, şikayetlerin incelenmesi dosyadaki belgelerin incelenmesi temeline dayanmaktadır ve İnceleme Komisyonu'nun kararı mahkemelerce gerçekleştirilecek denetime tabidir. Bu bakımdan Komite, 4 yıl geçmesine rağmen, 3 Temmuz 2020 tarihi itibarıyla İnceleme Komisyonu'nun huzurunda karara bağlanmamış 18.100 davanın bulunduğu iddiasını kaydetmektedir. KESK ayrıca; (1) işten çıkarılma gerekçelerini bilmeyen kamu görevlilerinin, haklarındaki sözde kanıtlara itiraz edebileceği şeffaf bir mekanizmanın bulunmadığını; (2) İnceleme Komisyonu'nun prosedüründe benimsediği açık kriterlerin bulunmadığını; ve (3) kronolojik veya başka türlü sıralama yapılmadığından, incelenecek davaların keyfi olarak seçildiğini de öne sürmektedir. KESK ayrıca, İnceleme Komisyonu tarafından yayınlanan bir basın açıklamasına göre, 96.000 başvurunun reddedildiğini ve 12.200 kamu

görevlisinin görevine iade edildiğini belirtmektedir; buna göre, başvuruların yüzde 89'u reddedilmiştir. KESK, başvuruları reddedilen kamu görevlilerinin idari mahkemelere başvurma şansı olsa da, bunun birkaç yıl süreceğini vurgulamaktadır.

Komite, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin (OHCHR) olağanüstü halin Türkiye'deki insan haklarına (Ocak-Aralık 2017) etkisini, "[Temmuz 2016'daki] darbe girişimini takiben olağanüstü hal kararnamelelerine bağlı listelerde ismi geçen 107.944 birey dahil olmak üzere 152.000 devlet memurunun darbeye bağlantıları iddialarıyla işten çıkarıldığı, kiminin ayrıca tutuklandığı ve 4.200 hakim ve savcının işten çıkarıldığı"na ilişkin raporunu kaydetmektedir. OHCHR'nin raporu aynı zamanda "ek olarak 22.474 kişinin vakıf, sendika, basın kuruluşu gibi özel kuruluşların kapatılması nedeniyle işlerini kaybettiklerini" (paragraf 8) belirtmektedir. Komite, OHCHR'nin "işten çıkarılmaya kararnameleler veya kararnameleler tarafından belirlenen prosedürler tarafından işten çıkarılmış olan gerçek kişilere uygulanan ek yaptırımların eşlik ettiği," buna ömür boyu kamu sektöründe ve özel güvenlik şirketlerinde çalışma yasağı ve mallara sistematik olarak el konulması ve pasaportların iptali gibi yaptırımların da dahil olduğu gözleminde bulunduğunu kaydetmektedir (paragraf 68). OHCHR'nin raporuna göre, "işten çıkarılan insanlar sağlık sigortaları ve emeklilik hakları da dahil olmak üzere gelirlerini ve sosyal haklarını kaybetmişlerdir." Son olarak Komite, OHCHR tarafından "bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu yönünde incelenmiş olmanın utancının insanların iş bulma fırsatlarını tehlikeye attığına" yönelik kaygısını da kaydetmektedir (paragraf 70).

Komite, Hükümet'in dikkatini, 2018 yılındaki, 1949 tarihli ve 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi kapsamında, olağanüstü hal kararnameleleri kapsamında kamu sektöründe gerçekleşen toplu işten çıkarmalara ve 2019 Haziran'da Standartları Uygulama Komitesi'nde (CAS) gerçekleşen, 1948 tarihli ve 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanışıyla ilgili tartışmalara yönelik gözlemine ve 98 sayılı Sözleşme kapsamındaki mevcut gözlemlerine çekmektedir.

Komite, Sözleşme'nin 1nci Maddesinin a fıkrası kapsamında siyasi görüş gerekçesiyle ayrımcılığın istihdam ve meslekte yasaklanış olduğunu hatırlatmaktadır. Ayrıca, 2012 Genel Anketi'nin 805nci paragrafında, Komite'nin siyasi görüş gerekçesiyle ayrımcılığa karşı korumanın, yerleşik siyasi ilkelere ve fikirlere karşıtlığı ifade eden veya gösteren eylemler ve siyasi aidiyet bakımından korumayı kastetmekte olduğunu beyan ettiğini hatırlatmaktadır. Sözleşme, Madde 4 kapsamında istisna getirerek, Devlet'in güvenliğinin gerektirdiği önlemlerin ayırım sayılmayacağını ve kesinlikle ayrımcılığa karşı korumayı haksız yere kısıtlamadan kaçınacak biçimde yorumlanması gerektiğini belirtmektedir. Komite ayrıca, 2012 Genel Anketi 833 ila 835nci paragraflarında, bu türden önlemlerin "gerekçeli olarak şüphe edilen veya yaptığı kanıtlanan faaliyetleri nedeniyle bireyi etkilemesi gerektiği" ve önlemlerin "belirli bir grup veya topluluğa üyelik nedeniyle alındıklarında ayrımcı olacaklarını" belirtmiş olduğunu hatırlatmaktadır. "Önlemler, Devlet'in güvenliğine hanel getirecek nitelikte faaliyetlere ilişkin olduğundan, salt görüş açıklama, dini, felsefi veya siyasi inançlar, bu istisnanın uygulanması için yeterli dayanak değildir. Şiddet içermeyen yollarla yerleşik siyasi ilkelere karşıtlığı ifade eden veya gösteren faaliyetlere girişen kişiler, Sözleşme'nin 4ncü Maddesine dayanılarak koruma dışı bırakılamaz. [...] Devlet güvenliğine ilişkin tüm önlemler, Sözleşme'de tanımlanan herhangi bir gerekçeye dayalı olarak ayrımcılık aracı olmayacak biçimde, yeterince açık tanımlanmalı ve kesin olmalıdır. "Sadakatsizlik", "kamu çıkarı," demokrasi karşıtı davranış," veya "topluma zarar" gibi geniş tabirlerle ifade edilen hükümler, söz konusu faaliyetlerin, ilgili kişinin işi, görevleri veya mesleğinin fiilen icrası bakımından sahip olabileceği etki ışığında titiz biçimde incelenmelidir. Aksi halde, bu türden önlemler, Sözleşme'ye aykırı olarak, [...] siyasi görüşüne dayanan ayırım ve dışlamaları getirebilecektir." Buna ek olarak Komite, "bu istisnanın meşru uygulaması, önlemlerden etkilenen kişinin ulusal uygulamaya uygun olarak tesis edilmiş olan yetkili makama başvurma hakkını korumak zorunda" olduğunu hatırlatmaktadır. Komite ayrıca, "başvuru makamının, idari veya hükümet yetkisinden ayrı olması, ve nesnellik ve bağımsızlık güvencesi sağlaması" ve "itiraz edene karşı uygulanan önlemlerin gerekçelerini dinlemesi ve itiraz edenin kendi iddialarını eksiksiz olarak sunma imkanını tanıması"nın önemli olduğunu hatırlatmaktadır.

Komite, Hükümet'i, yukarıda sayılan çeşitli kriterleri dikkate alarak, Sözleşme'nin gereklerine eksiksiz uyumu sağlamak için gerekli önlemleri almaya teşvik etmektedir. Komite, Hükümet'in, Devlet'in güvenliğiyle ilintili gerekçelerle, öğretmenler dahil kamu sektöründen çıkarılan kişilerin sayısı hakkında bilgi vermeye devam

etmesini istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, İnceleme Komisyonu veya mahkemeler tarafından incelenen başvurularının toplam sayısı ve sonuçları hakkında bilgi sağlamaya devam etmesini, ve bu işlemler sırasında, işten çıkarılmış çalışanların kendi sunumlarını şahsen veya temsilci yoluyla yapma hakkına sahip olup olmadıklarını belirtmesini istemektedir. Komite, Hükümet'in, KESK'in yargı denetimlerinin uzunluğuna yönelik iddialarına ilişkin yorumlarını sunmasını istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, siyasi görüş nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını iddia eden işten çıkarılan çalışanların yaptıkları başvuru sayısı hakkında bilgi vermesini istemektedir.

Kamu sektöründe işe alım. Komite, KESK'in devlet memurlarına yapılan ayrımcılık (uygunsuz verilerin personel dosyalarına kaydedilmesi, terfi ve atamalar ile ödül sisteminin ayrımcı biçimde kullanılması) ve ayrımcılık durumunda yeterli yaptırımların uygulanmaması hakkındaki geçmiş iddialarına dair talebine yanıt olarak, Hükümet'in kamu sektöründe personelin işe alımı konusundaki beyanlarını kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in, kamu sektöründe ilk kez veya tekrar atama yapılması için her aşamada çok gizli bir "güvenlik soruşturması" ve "arşiv taraması" yapılması gerektiği yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet'e göre, incelemeyi talep eden kurum dışındaki kişi veya kurumlara bilgi verilmesi bu nedenle imkansızdır. Hükümet, kamu kurum ve kuruluşlarında işe alımların liyakate dayalı merkezi sınav ve yerleştirme prosedürü ile gerçekleştirildiğini eklemektedir. Komite, Türkiye Kamu-Sen tarafından yapılan gözlemlere dayanarak, sözlü sınav veya mülakat yoluyla gerçekleştirilen atama ve terfi uygulamalarının Hükümet'e yakın sendikaların lehine olduğunu ve diğer sendikaların üyelerini ayrımcılığa maruz bıraktığını kaydetmektedir. Sendika şunu da eklemektedir: "mahkeme kararlarında kaydedildiği üzere [...] mülakatlar adil bir değerlendirme biçimi değildir", "Hükümet halen bu mahkeme kararlarını uygulamamakta, ayrımcılığa devam etmektedir". Ayrıca Komite, KESK'in 2020 yılına ait gözlemlerinde, yeni kamu görevlilerinin kamu sektörüne uygunluğu konusunda karar almaktan sorumlu komitelerde görev yapanların büyük çoğunluğunun tarafsızlığı, bağımsızlığı ve bağımsızlığı hakkındaki endişelerini yineleyerek sözlü sınavların, kamu hizmetlerini yerine getirmeye uygun kişiler yerine Hükümet'e sadık olanların seçilmesinde kullanıldığını öne sürmektedir. Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nun yeni kamu görevlilerinin işe alınması ve kamu görevlilerinin çalışma yaşamı bakımından geniş ve anlaşılması güç biçimde yorumlandığını öne süren KESK, 25 Ekim 2018 tarihinde yayımlanan 225 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre "adaylar, ailelerini de kapsayan bir 'güvenlik soruşturması' ve 'arşiv taraması'na tabi tutulacaktır". Örgüt'e göre, çok sayıda kişi geçmişte kendilerine yönelik adli soruşturma olduğu gerekçesiyle, sonradan beraat etmiş olsalar dahi, işe alınmamıştır. KESK ayrıca şunları da belirtmektedir: (1) Kararname Anayasa Mahkemesi'ne götürülerek, Anayasa'nın 13 ve 20nci maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle hükümsüz kılınmasına mahkeme tarafından karar verilmiştir; ve (2) aynı konuları düzenleyen bir yasa tasarısı, 2020 Ekim'de Parlamento'da görüşülecektir. Komite, Hükümet'in yanıtında yer alan, "güvenlik soruşturması" ve "arşiv taraması" hakkındaki mevcut yönetmeliğin Anayasa Mahkemesi tarafından iptaline ek olarak ve Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla uyumlu biçimde, 2020 Ekim'den itibaren Parlamento'ya yeni bir mevzuat sunulmasına yönelik çalışmaların sürdüğü, ve KESK'in itirazlarının hukuki dayanağı bulunmadığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 3(3)ncü maddesinde yer alan "Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkanlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır" ifadesini ve kamu görevine giriş ve üst yönetime terfi etmenin liyakate dayalı olduğunu hatırlattığını kaydetmektedir. **Komite, 25 Ekim 2018 tarihinde yayımlanan 225 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin yürürlükten kaldırılmasını kaydederek, KESK ve Hükümet tarafından duyurulan yeni mevzuatın, kamu sektöründe işe alımların Sözleşme'de belirtilen temellere, özellikle de siyasi görüşe dayalı ayrımcılık olmaksızın gerçekleştirilmesini sağlayacağını ummaktadır. Komite, Hükümet'in, gelecekteki mevzuat ile uygulanacak "güvenlik soruşturması" ve "arşiv taraması" gibi prosedürler de dahil olmak üzere, bu konuda meydana gelecek hukuki ve fiili gelişmelere dair bilgi sunmasını istemektedir. Komite, Hükümet'in, kamu sektöründe işe alım ve seçimlerde ayrımcılık yapıldığını öne süren kişilerin, vakalarının yeniden incelenmesine yönelik uygun usullere ve yasal yollara etkili biçimde erişimini sağlamasını istemektedir. Hükümet'ten işe alım sürecindeki olumsuz kararlara karşı itiraz edilmesine imkan tanıyacak mevcut usuller, bu itirazların sayısı ve sonucu, ve kamu**

sektöründeki işe alım ve seçimlerde gerçekleşen ayrımcılığa dair mahkeme kararlarının etkili biçimde uygulanması hakkında bilgi sunması istenmektedir.

Madde 1 ve 2. İşe alımda ayrımcılığa karşı korunma. Mevzuat. Komite, birkaç yıldan beri, istihdam ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi görüş, felsefi inanç, din ve mezhep, veya diğer temellere dayalı ayrımcılık yapılmasını yasaklayan İş Kanunu'nun 5nci Maddesinin birinci fıkrasının, işe alım aşamasında ayrımcılığı yasaklamadığına dikkat çekmektedir. Komite, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Nisan 2016'da kabul edilmesini **memnuniyetle** kaydetmektedir. Bu Kanun'un 6ncı Maddesi, işe başvuru, alım ve seçim süreçlerinde, istihdam ve işe son verme, iş ilanları, çalışma koşulları, mesleki rehberlik, mesleki eğitim, yeniden eğitim ve işbaşı eğitimine erişim, "sosyal ilgi ve benzer konular" bakımından cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır. Kanun'un 6ncı Maddesinin üçüncü fıkrasına göre, işveren veya işveren tarafından yetkilendirilmiş kişi, istihdam başvurusunu gebelik, annelik ve çocuk bakımı gerekçeleriyle reddedemez. Komite, iş mevzuatı kapsamı dışında tutulan iş sözleşmeleri veya hizmet sözleşmelerinin ve kendi hesabına çalışmanın, 6701 sayılı Kanun'un 6ncı Maddesi hükümleri kapsamına girdiğini kaydetmektedir. Komite ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamın da bu madde kapsamına girmesini memnuniyetle karşılamaktadır. **Komite, Hükümet'in 6701 sayılı Kanun'un 6ncı Maddesinin uygulanması hakkında bilgi sağlamasını, ve özellikle, 6ncı Madde kapsamında işçiler tarafından yapılan başvurular veya iş teftiş raporları olup olmadığını ve bunların sonuçlarını belirtmesini istemektedir.**

Madde 2. Ayrımsızlık. Kadın-erkek eşitliği. Mesleki eğitim ve öğretim, kamu ve özel sektörde istihdam. Komite, önceki yorumlarında, kadınların yeterli eğitim ve mesleki eğitime erişmesini destekleme ve işgücüne ve kamu sektörüne katılımlarını artırma gereğinin altını çizmiş olduğunu hatırlatmaktadır. Komite, kadınların kamu sektöründe istihdamı bakımından, Hükümet'in ana ve babalar için çalışma süresi ve ücretsiz izin imkanlarına ilişkin geçici düzenlemeler nedeniyle kadınların katılımlarının büyük ölçüde artmış olduğuna ilişkin beyanını kaydetmektedir. Komite ayrıca, özel sektör bakımından, Şubat 2019 işgücü istatistiklerine göre, kadınların işgücüne katılım oranının yüzde 34 (Şubat 2018'de ise yüzde 33,3) olduğunu kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in kendi raporunda, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarıyla ve kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için farkındalık artırma, kreş ve çocuk bakımı sağlanması gibi iş ve aile sorumluluklarını dengeleyecek stratejiler, kadınlar için geleneksel olmayan alanlarda mesleki eğitim programları, işbaşı eğitimi ve girişimcilik eğitimi dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik olarak geliştirilen ve uygulanan çok sayıda program, proje, önlem ve faaliyet hakkında sağladığı bilgileri memnuniyetle karşılamaktadır. Komite, Hükümet'in aynı zamanda, ILO ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülen ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından finanse edilen "Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: Türkiye'de Kadınların İnsana Yakışır İşlerle Güçlendirilmesi" programı kapsamında Kadın İstihdamı Eylem Planı'nın (2016-18) kabul edildiğini beyan etmesini kaydetmektedir. Hükümet, Eylem Planı'nın kadınların mesleki becerilerini ve işgücü piyasasına erişimlerini artırmayı hedeflediğini ve 81 ilde İl Toplumsal Cinsiyet Temsilcilerinin atandığını, toplumsal cinsiyet eğitimi aldıklarını ve İŞKUR personeli ile birlikte, planın uygulanmasını izleyeceklerini ve raporlayacaklarını bildirmektedir. Komite ayrıca, TİSK'in gözlemlerine dayanarak, işgücü istatistiklerine göre, kadınların işgücü piyasasına erişimini kolaylaştırmak için ele alınması gereken ihtiyaçlardan birinin eğitim" olduğunu kaydetmektedir. TİSK ayrıca, başta tarım olmak üzere kayıtdışı ekonomide çok sayıda kadının çalıştığı göz önüne alındığında, "çalışan kadınların kayıtsız çalışmasını veya kayıtsız istihdamını azaltacak politikalara öncelik verilmesi gerektiği"ni belirtmektedir. TİSK ayrıca, kadınların istihdama girişleri ve kariyerlerinde ilerlemelerinin önündeki başlıca engellerden birinin, iş ve aile hayatını dengelemekte karşılaştıkları zorluklar olduğunu, yapılan çalışmalara rağmen, yeterli düzeyde çocuk bakım kurumu olmadığını bildirmektedir. Komite, TÜRK-İŞ'in, ayrımcılığa karşı mevcut tüm yasal önlem ve politikalara rağmen uygulamada hala farklı muamele örneklerinin bildirildiği yönündeki iddialarını kaydetmektedir. TÜRK-İŞ'e göre, hamilelerin hakları kanunlarla düzenlenirken, özellikle özel sektörde kadınlar hamile kaldıklarında veya yasal annelik izinlerini kullanmak istediklerinde işverenleri tarafından işten çıkarma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır. Örgüt aynı zamanda, kadınların çalışma biçimini doğrudan uzun dönemli düşük ücretli çalışma veya kısmi süreli çalışmaya dönüştürecek yeni doğum sonrası iznine ilişkin endişelerini de dile getirmektedir. Buna ek olarak Komite, KESK'in, mevcut politika ve uygulamaların ayrımcılığa neden olması ile kamu sektöründe kadın-erkek eşitliği sorununun hala

devam ettiği, ve kadınları toplumsal, sosyal, ekonomik ve profesyonel yaşamdan uzak tutmayı amaçlayan Hükümet politikalarının kadınları derinden etkilediği yönündeki iddialarını da kaydetmektedir. KESK ayrıca erkeklerin kamu sektörüne katılım oranı yüzde 62 iken bu oranın kadınlarda yüzde 38 olduğunu ve kadınların, kadınlara uygun görülen sağlık, sosyal hizmetler ve eğitim gibi belirli pozisyon ve sektörlere yönlendirildiğini öne sürmektedir. Ayrıca, kadın kamu görevlisi olmak belirli sosyal ve profesyonel engeller anlamına gelmekte ve bunun sonucunda üst düzey ve yönetici kadrolarının yalnızca yüzde 8’inde kadınlar yer almaktadır. Yaklaşık 650.000 kadın öğretmen mevcut iken, Eğitim Bakanlığı’ndaki 1.299 üst düzey yöneticinin yalnızca 25’i (yüzde 1,9) kadındır. KESK, resmi rakamlara göre, 2020 Mayıs’ta kadınların işgücüne katılım oranının bir yıl önceki yüzde 34,4’ten yüzde 29,7’ye gerilediğini ve bunun işgücüne katılan kadın sayısında 1,3 milyon düşüşe karşılık geldiğini eklemektedir. KESK’e göre, COVID-19 küresel salgını nedeniyle istihdam oranının azaldığı bir gerçek olsa da, bu durum kadınları derinden etkilemektedir. Komite, Hükümet’in yanıtında yer verdiği, kadınların bireysel ve sosyal anlamda daha güçlenmesi, daha nitelikli eğitim olanaklarına sahip olması, karar verme mekanizmalarındaki etkinliğinin artırılması, işgücü piyasasına girişleri kolaylaştırılarak istihdam düzeylerinin artırılması, sosyal güvenlik sağlanması, kadın girişimci sayısının artırılması ve ekonomiye daha fazla katma değer sağlamanın son derece önemli olduğu yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet, işgücü piyasasındaki kadınları güçlendirerek çalışma yaşamına daha yüksek katılımını sağlamanın temel öncelikleri arasında yer aldığını ekleyerek özel sektörde kreşler, gündüz bakımevleri ve okul öncesi eğitime yapılan yatırımları hatırlatmaktadır. Komite, On Birinci Kalkınma Planı’nda (2019-2023) “Kadınlar bölümü”nde ortaya konulan nicel hedeflerle ilgili olarak Hükümet tarafından sunulan bilgileri memnuniyetle karşılamaktadır. Kadın girişimcilere rehberlik hizmetleri ve sübvansiyonlar sağlanması, dijital ortamlar ve kooperatiflerin geliştirilmesi ve geleneksel olmayan alanlarda eğitimin teşvik edilmesiyle şunlar beklenmektedir: (1) kadın işgücü katılım oranının yüzde 38,5’e yükseltilmesi; (2) kadınların istihdam oranının yüzde 34’e yükseltilmesi; (3) serbest çalışan kadınların oranının yüzde 20’ye yükseltilmesi; ve (4) kadın istihdam oranının yüzde 34’e yükseltilmesi. Komite, 2018-2023 yıllarını kapsayacak “Kadınların Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nın kabul edilmesini de memnuniyetle karşılamaktadır. Eylem planı, kadınların kendi değerinin farkında olması; seçeneklere sahip olma ve bunlar arasında tercih yapma hakkı; fırsatlara ve kaynaklara erişim hakkı; ev içinde ve dışında kendi hayatlarını kontrol etme gücüne sahip olma hakkı; ulusal ve uluslararası düzeyde daha adil bir toplumsal ve ekonomik düzen oluşturmak için toplumsal değişimin yönünü etkileme becerileri olmak üzere beş unsurdan oluşmaktadır. Komite, bu çerçevede işgücü piyasasının kadınların güçlendirilmesini sağlayacak biçimde değerlendirilmesi, geleneksel istihdam alanlarıyla sınırlı olmayan mesleklerde kadın istihdamının etkili biçimde uygulanması ve buna yönelik çalışmalar konusunda gerekli iyileştirmelerin yapılması ve mesleki ayrımcılığa yönelik daha genel, çeşitli önlemlerin alınmasının öngörüldüğünü kaydetmektedir. Hükümet, kadın işgücü katılım ve kadın istihdam oranlarında 2002 ve 2019 yılları arasında görülen artışın (sırasıyla yüzde 27,9’dan yüzde 34,4’e ve yüzde 25,3’ten yüzde 28,7’ye) da altını çizmektedir. Komite, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’nin (CEDAW Komitesi) sonuç gözlemlerinde “kadın ve erkeklerin aile ve toplumdaki rolleri ve sorumluluklarına ilişkin kökleşmiş ayrımcı kalıpyargıların sürmesi” ve buna göre “kadının anne ve eş olarak görüldüğü geleneksel rollerin üzerinde fazlasıyla durularak kadınların sosyal statüsü, özerkliği, eğitim imkanları ve mesleki kariyerinin baltalanması” konusunda kaygılarını dile getirdiğini kaydetmektedir. CEDAW, “devlet otoriteleri ve toplumda ataerkil tutumun yükselişte olduğu” ve “mesleki eğitimde ve yükseköğretimde, özellikle yoksun bırakılmış kırsal alanlarda ve mülteci topluluklarında kız çocukları ve kadınlar arasındaki yüksek okul terk oranı ve yetersiz temsil” konularında endişelerini dile getirmiştir (CEDAW/C/TUR/CO/7, 25 Haziran 2016, paragraf 28 ve 43).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesine ilişkin cesaret verici gelişmeleri ve aynı zamanda kadınların işgücüne katılım oranlarındaki yavaş artışı da kaydederek, Komite, Hükümet’in, kadınların yeterli öğrenim ve mesleki eğitime yüksek mevkiler dahil kayıtlı ve ücretli işlere erişimlerinin artırılması için, “Kadınların Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” (2018-2023), On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) ve ILO-İŞKUR-SIDA programı çerçevesindekiler dahil olmak üzere, çabalarını artırmasını ve özel proaktif önlemler almaya devam etmesini istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet’in, On Birinci Kalkınma Planı’nın “kadınlar bölümü”nde yer alan nicel hedeflerin uygulanması, kadın istihdamına yönelik yasal çerçevede yapılan değerlendirmelerin sonuçları ve toplumsal cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusunda yapılan çalışmaların sonuçları hakkında bilgi sağlamanı da istemektedir. Komite, Hükümet’in, yerleşik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarıyla ve kadınların hedef, tercih ve yeteneklerine ve belirli işler için “uygunlukları”na veya tam süreli işlerde çalışmaya ilgi

duymalarına veya hazır olmalarına ve toplumdaki rollerine ilişkin kalıpyargısal varsayımlarla aktif biçimde mücadele etmek için proaktif önlemlerin kabul edilmesini istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, hem erkek hem de kadınların iş ve aile sorumluluklarını dengeleyebilmeleri için, çocuk bakım ve aile tesislerini geliştirilmesi ve destek sağlanması, ve ayrıca Hükümet'in atıf yaptığı idari engellerin kaldırılması suretiyle, adımlar atmaya devam etmesini istemektedir. Son olarak Komite, Hükümet'in, TÜRK-İŞ'in hamile kadınların hamilelik veya tam süreli doğum izni nedeniyle işten çıkarılma veya bu yönde tehdit edilmelerine ilişkin iddialarına yanıt olarak yorumlarını sunmasını istemektedir.

Kıyafet Kuralları. Komite, Hükümet'in, kamu kurumları, emniyet teşkilatı ve silahlı kuvvetlerde çalışan personelin kılık ve kıyafetine dair yönetmeliklerde 2013 ve 2016 yılında yaptığı değişiklikleri memnuniyetle karşılamaktadır; bu kurum ve kuruluşlarda çalışan kadınlar artık başörtüsü takarak çalışabilmektedir. Komite, Hükümet'in, kamu kurumları, emniyet teşkilatı ve silahlı kuvvetlerde çalışan personelin kıyafet kuralları temelinde dinsel ayrımcılığa karşı korunmaya devam etmesini sağlamayı sürdüreceğini ümit etmektedir.

Komite, 2019 yılında kabul edilen önceki talebinin içeriğini yineleyerek doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

1971 tarihli ve 135 sayılı İşçi Temsilcileri Sözleşmesi (Onay tarihi: 1993)

Komite, 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında Hükümet tarafından sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020). Komite, Hükümet tarafından bu yıl aldığı ek bilgilere ve 2019 yılında tasarrufunda bulunan bilgilere dayanarak, Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik incelemelerine devam etmiştir

Sözleşme'nin 1nci Maddesi. Kamu çalışanlarının toplu işten çıkarılması. Komite daha önce, 2016 yılındaki darbe girişimini takiben, bilinmeyen sayıda sendika temsilcisi de dahil olmak üzere yüksek sayıda kamu çalışanının olağanüstü hal kararnameleleri gereğince işten çıkarıldığını kaydetmiştir. Bu koşullar altında, Komite, Hükümet'in işçi temsilcilerinin mevcut yasalara uygun hareket ettikleri sürece, statüleri veya sendikal faaliyetlere katılımlarıyla ilgili işten çıkarılmalarının sağlanmasını talep etmiştir. İşçi temsilcilerinin yasadışı faaliyetlere dahil olduklarına inanmayı gerektirecek gerekçelerin olduğu durumlarda Komite, Hükümet'in adil yargı sürecinin sağladığı garantilerin bütünüyle karşılanmasını sağlanmasını talep etmiştir. Komite ayrıca, Hükümet'in olağanüstü hal kararnameleleri kapsamında gerçekleşen işten çıkarmalar veya askıya alınmalardan etkilenen sendika temsilcileriyle ilgili istatistiksel bilgi sağlanmasını talep etmiştir. Komite, iki senelik süre içinde olağanüstü hal kararnameleleri kapsamında yapılan işten çıkarmaları gözden geçirmek için geçici bir İnceleme Komisyonu'nun kuruluşunu kaydetmiş ve bu bakımdan Komisyonu'nun görece kısa bir süre içinde ciddi bir vaka sayısıya başa çıkması gerekeceğini kaygıyla kaydetmiştir. Komite, Hükümet'in İnceleme Komisyonu'nun işten çıkarılmalarının gözden geçirilmesini isteyen tüm işten çıkarılan işçi temsilcilerince erişilebilir olmasını ve gözden geçirme süreçlerini zamanında, tarafsız olarak ve hızlı bir şekilde tamamlayacak kapasite ve kaynaklara sahip olmasını sağlanmasını talep etmiştir. Komite ayrıca, Hükümet'in işverenlerin veya ilgili yetkililerin onları işten çıkarma kararlarının başka gerekçelere dayandığını kanıtlamalarını talep ederek, işten çıkarılan işçi temsilcilerinin işten çıkarılmalarının ayrımcı olduğunu kanıtama zorunluluğunu yalnız başlarına üstlenmemelerini sağlanmasını talep etmiştir. Son olarak, Komite, Hükümet'in etkilenen işçi temsilcileri tarafından İnceleme Komisyonu'na ve idari mahkemelere arz edilen ve işleme alınan başvuru sayısı ile ilgili istatistiksel bilgi sağlanmasını ve bu işlemlerin sonucunu beyan etmesini talep etmiştir.

Komite, Hükümet'in 2019 tarihli raporunda, aralarında kimi sendika temsilcilerinin de bulunabileceği kamu çalışanlarının olağanüstü hal kararnamelelerince kamu hizmeti alanındaki işlerinden çıkarılmalarının, bu kişilerin 2016 yılındaki darbe girişimini takiben terör örgütlerine üyelik, iltisak veya bunlarla irtibat gerekçesiyle gerçekleştiği beyanını kaydetmiştir. Hükümet, Darbe girişiminden sonra FETÖ, PKK veya İŞİD (DAİŞ) gibi terör örgütlerinin etkisini ortadan kaldırmak için olağanüstü hal kararnameleleri çıkardığını yinelemiştir. Hükümet'e göre, özellikle de Türkiye'deki demokratik yollarla seçilmiş meşru hükümeti devirmek için sözü geçen darbe girişimini gerçekleştiren örgüt olmak üzere bu terör örgütleri, özellikle de silahlı kuvvetler, polis, adli kurumlar ve eğitim kurumları olmak üzere merkezi ve yerel resmi kuruluş ve kurumların devlet yapısına yerleşmiştir. Hükümet ayrıca kamu çalışanlarının görevlerini bir yandan Anayasa'ya ve mevcut yasalara sadakat içinde tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine saygı göstererek sürdürürken bir yandan da yasadışı faaliyetler gerçekleştiren herhangi bir hareketi, grubu, örgütü veya derneği desteklemeden sürdürmekle yükümlü olduklarını yinelemiştir. Kamu çalışanı veya sendika üyesi veya temsilcisi hatta sendika görevlisi olmanın bile yasadışı faaliyetlerden kaynaklı kovuşturmayla karşı dokunulmazlık sağlamadığını belirtmiştir. Hükümet ayrıca Milli Güvenlik Kurulu tarafından Devlet'in milli güvenliğinin aleyhine çalışır şekilde nitelendirilen terörist örgüt, yapı, kuruluş veya gruplara üyeliği veya bu iltisak olduğu sayılan veya bunlara destekçi sayılan kamu çalışanlarının işten çıkarılması veya askıya alınmasının 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Kanun Hükmünde Kararnamelere uygun biçimde yapıldığını açıklamıştır. Hükümet, T.C. Anayasa Mahkemesi'nin kendi iki üyesinin düşürülmesine ilişkin şu kararına atıf yapmıştır: "Darbe girişimi fiilen engellenmiş olsa da, demokratik anayasal düzene, temel hak ve özgürlüklere ve milli güvenliğe karşı tehlikeleri, gelecekteki girişimleri ortadan kaldırmak için önlemler almak yalnızca devletin yetkisi kapsamında olmakla kalmayıp ayrıca, bireylere ve topluma karşı ertelenemeyecek bir görev ve sorumluluktur [...] kimi vakalarda, devletin anayasal düzene, temel hak ve özgürlüklere ve milli güvenliğe karşı tehditleri sıradan idari usuller aracılığıyla ortadan kaldırması mümkün olmayabilmektedir. Buna uygun olarak, tehditler ortadan kaldırılana kadar olağanüstü idari usuller koymak gerekli olabilmektedir".

Hükümet, İnceleme Komisyonu'nun olağanüstü hal kararnamelerinden etkilenenlerin adil yargı sürecinden yararlanmalarını sağlamak için oluşturulduğunu açıklamıştır. Doğrudan kanun hükmünde bir kararnameyle işten çıkarılan kamu çalışanları Komisyon'a başvurabilmektedir ve başvuruları Komisyon tarafından reddedilen adaylar da davalarını yetkili idari mahkemelere taşıyabilmektedirler. Hükümet, kanun hükmünde kararname nedeniyle işten çıkarılmanın yalnızca olağanüstü hal sırasında uygulanan bir önlem olduğunu ve T.C. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de dahil olmak üzere İnceleme Komisyonu'nun kararlarına karşı bütün hukuki müracaat yollarının adalet sistemi aracılığıyla açık olduğunu yinelemiştir. İnceleme Komisyonu'nun görev süresi, ilk iki senelik süreden sonra bir yıl uzatılabilmektedir. Dolayısıyla, Komisyon'un işleyişi görevi tümüyle tamamlanana kadar devam edecektir. Sendika temsilcileri de olmak üzere işten çıkarılan bütün kamu çalışanları işten çıkarılmalarının gözden geçirilmesi için İnceleme Komisyonu'na başvurma hakkına sahiptir; buna tek istisna, başvuruları ilgili kararname ve kanunda beyan edilen yargı organlarına yapılması gereken yargı mensuplarıdır. Komisyon'un faaliyetleri kamu tarafından internet sitesindeki duyurular aracılığıyla takip edilebilmektedir. Hükümet, Komisyon'un işini demokratik anayasal düzeni, hukukun üstünlüğü ve bireylerin haklarına saygı duyan şeffaf bir şekilde korumak dışında hiçbir niyetle yürütmediğinin altını çizmiştir. Hükümet'e göre, adil yargı süreci iyi işlemektedir ve işten çıkarılan her kamu çalışanı kanun yoluna başvurabilmektedir.

Hükümet, Komisyon'un, incelemeyi takiben başvuruyu kabul veya reddedebileceğini açıklamıştır. Kabul durumunda kamu hizmeti, mesleği veya kurumundan çıkarılanların başvurularına yönelik kararlarla ilgili adayın en son çalıştığı kamu kurumu/kuruluşu işe iadesi için 15 gün içinde bilgilendirilmektedir. Ret durumunda aday yetkili idari mahkemelere müracaat edebilmektedir. Kanıtama zorunluluğu konusundaysa, Komisyon, ilgili kuruluştan adayın terörist örgüte üyeliği, iltisakı veya irtibatını gösteren belge ve bilgileri ibraz etmesini şart koşturmaktadır. Eğer böyle bir belge veya bilgi sağlanmamışsa ve adayla ilgili bir soruşturma veya kovuşturma mevcut değilse o zaman Komisyon işe iade için başvuruyu kabul etmektedir. Komisyon'un kararları daha sonra işe iade kararı verilmiş kişiyi atayan ilgili kurum veya kuruluşa iletilmektedir. Hakimler ve Savcılar Kurulu, Komisyonu'nun ve ilgili kurum veya kuruluş kararına karşı kararının bildirildiği tarihten itibaren 60 gün içinde Ankara İdari Mahkemesi'nde iptal davası açabilmektedir. Komite bu konuda, Hükümet'in ek raporunda yer alan, iptal davalarıyla ilgilenmek üzere altı Ankara İdari mahkemesinin belirlendiği beyanını kaydetmektedir.

Komite, Hükümet'in ek raporunda, yedi üyesi dışında Komisyon'un, 80'i hakim, uzman ve raportör olarak görev yapan müfettişler olmak üzere toplamda 250 kişi çalıştırdığını yinelediğini kaydetmektedir. Başvuru süreci için bir bilgi işlem altyapısı oluşturulmasını takiben, başvurular hakkında 20 kurum ve kuruluştan alınan bilgiler bu sistemde kaydedilmektedir. Hükümet, aralarında personel dosyaları, mahkeme dosyaları ve geçmiş başvuruların da bulunduğu 490.000 dosyanın tasnif edildiğini ve kaydedilerek arşivlendiğini belirtmektedir.

Hükümet, olağanüstü hal kararnameleri aracılığıyla, 125.678 kişinin kamu hizmetlerinden çıkarılması da dahil olmak üzere 131.922 önlem alındığı bilgisini sunmaktadır. 2 Ekim 2020 tarihi itibarıyla Komisyon, 16.200 başvuru arasından 110.250 başvuru hakkında karar açıklamıştır; mevcut durumda 16.050 başvuru halen karara bağlanmamıştır. Karara bağlanan 110.250 başvuru arasından, 12.680'inin işe iadesi kabul edilmiş, 97.570'i ise reddedilmiştir.

Komite, Hükümet'in, etkilenen sendika temsilcilerinin ve mahkemelere yapılan başvuruların sayısı ile ilgili istatistiksel bir bilginin mevcut olmadığı beyanını hatırlatmaktadır.

Komite, Sözleşme'nin *1nci Maddesinin* işçi temsilcilerinin mevcut yasalara ve toplu sözleşmelere veya ortaklaşa kabul edilen düzenlemelere uyumlu hareket ettikleri sürece işçi temsilcisi olarak faaliyetleri veya sendika üyeliği veya sendikal faaliyetlere katılım nedeniyle işten çıkarmalara karşı etkin korunmasını gerektirdiğini hatırlatmaktadır. Komite ayrıca, bu konuyla ilgili olarak Hükümet'in işten çıkarılan işçi temsilcilerinin işten çıkarmaların ayrımcı olduğunu kanıtama zorunluluğunu yalnız başlarına üstlenmemelerini sağlamasını talep ettiğini hatırlatmaktadır. ***Bu konuda Hükümet tarafından sunulan bilgileri kaydederken, Komite, Hükümet'in, işçi temsilcilerinin İnceleme Komisyonu'na veya idari mahkemeye meşru sendikal faaliyetleri veya sendika üyelikleri nedeniyle işten çıkarılmaya maruz kaldıklarını iddia ettikleri davaların ele alımıyla ilgili daha fazla bilgi***

vermesini bir kez daha talep etmektedir. Komite, etkilenen sendika temsilcilerinin ve onlar tarafından mahkemelere yapılan başvuruların sayısı ile ilgili istatistiksel bir bilgi olmadığını **üzüntüyle** kaydetmekte ve Sözleşme tarafından işçi temsilcilerine sağlanan korumanın etkin biçimde sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için hayati önem taşıdığını belirtmektedir. **Hükümet tarafından sunulan, İnceleme Komisyonu amacıyla kurulan bilgi işlem sistemi hakkında ayrıntılı ve güncel bilgiyi kaydederken, Komite, etkilenen sendika temsilcilerinin sayısı ile ilgili bilgiye erişime imkan tanınmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak konusunda Hükümet'i teşvik etmektedir. Komite, Hükümet'in bu bilgiyi sağlamasını bir kez daha talep etmekte ve özellikle de Komisyon'un kararını takiben kaç sendika temsilcisinin işlerine iade edildiğini, idari mahkemelere yapılan temyiz başvuruların sayısını ve bu temyiz başvurularının sonuçlarını beyan etmesini talep etmektedir.**

1960 tarihli ve 115 sayılı Radyasyondan Korunma Sözleşmesi (Onay tarihi: 1968)

1963 tarihli ve 119 sayılı Makinaların Korunma Tertibatı ile Teçhizi Sözleşmesi (Onay tarihi: 1967)

1967 tarihli ve 127 sayılı Azami Ağırlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 1975)

1981 tarihli ve 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme (Onay tarihi: 2005)

1985 tarihli ve 161 sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme (Onay tarihi: 2005)

1988 tarihli ve 167 sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 2015)

1995 tarihli ve 176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 2015)

2006 tarihli ve 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi (Onay tarihi: 2014)

Onaylanmış İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Sözleşmeleri'nin uygulanmasına ilişkin sorunlar hakkında kapsamlı bir görüş sağlamak amacıyla, Komite, 115 (Radyasyondan Korunma), 119 (Makinaların Korunma Tertibatı ile Teçhizi), 127 (Azami Ağırlık), 155 (İSG), 161 (Sağlık Hizmetleri), 167 (İnşaat İşlerinde İSG), 176 (Madenlerde İSG) ve 187 (İSG Geliştirme Çerçevesi) sayılı Sözleşmeleri birlikte incelemenin uygun olduğunu düşünmektedir.

Komite, 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında Hükümet tarafından sunulan, onaylı İSG Sözleşmeleri hakkındaki ek bilgileri kaydetmektedir.

Komite, 155 ve 161 sayılı Sözleşmelerin uygulanması hakkında Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından 31 Ağustos 2020 tarihinde sunulan gözlemleri; 155, 167, 176 ve 187 sayılı Sözleşmelerin uygulanması hakkında Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) tarafından 16 Eylül 2020 tarihinde sunulan; 115, 119, 127, 155, 161, 167, 176 ve 187 sayılı Sözleşmelerin uygulanması hakkında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) tarafından 29 Eylül 2020 tarihinde sunulan; ve 155 sayılı Sözleşmenin uygulanması hakkında Memur Sendikaları Konfederasyonu (MEMUR-SEN) tarafından Hükümet'in ek raporuyla iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, ITUC ve KESK'in gözlemlerine yönelik olarak 4 Kasım 2020 tarihinde sunulan yanıtlarını da kaydetmektedir. Komite, Hükümet ve sosyal ortaklar tarafından bu yıl aldığı ek bilgilere ve 2019 yılında tasarrufunda bulunan bilgilere dayanarak, 115, 119, 127, 155, 161, 167, 176 ve 187 sayılı Sözleşmelerin uygulanmasına yönelik incelemelerine devam etmiştir.

COVID-19 önlemleri. Komite, TİSK'in, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından İSG ve COVID-19 hakkında genel ve sektörlere özgü bilgilerin yayılması ve işveren örgütleri ile bunların metal ve tekstil sektöründeki üye işletmeleri tarafından alınan kişisel koruyucu ekipman dağıtımı gibi önlemler de dahil olmak üzere, COVID-19 küresel salgınına karşı alınan önlemlere ilişkin gözlemlerini kaydetmektedir. Komite, ITUC'un, COVID-19 kaynaklı bulaşma vakaları ve ölümlerin fabrikalarda endişe verici düzeyde yoğun olduğunu öne süren gözlemlerini de kaydetmektedir. Bu bakımdan, ITUC şu hususlara değinmektedir: (i) bir balıkçılık firmasında 1.000'den fazla çalışanın, iddialara göre önleyici tedbirler olmaksızın çalıştığı; ve (ii) iddialara göre, inşaat sektöründe işçilere yönelik önleyici ve koruyucu önlemlerin alınmamış olması ve İSG konularında endişelerini dile getiren işçilerin işten çıkarılması. Komite, Hükümet'in, mevzuat değişiklikleri, ve karşılaştırmalı uygulamaları dikkate alarak rehberlik materyallerinin sağlanması da dahil olmak üzere COVID-19 bağlamında attığı adımlara ilişkin olarak ITUC'un gözlemlerine verdiği yanıtı kaydetmektedir. Hükümet, çalışanlar tarafından uygun biçimde yapılan bazı şikayetlere ilişkin gerekli işlemlerin yetkili makamlar tarafından gerçekleştirildiğini belirtmektedir. **Komite, Hükümet'in, onaylanan İSG Sözleşmelerinin COVID-19 bağlamında fiilen uygulanmasını sağlamaya yönelik önlemler de dahil olmak üzere, bu konudaki gelişmelerle ilgili bilgileri sağlamaya devam etmesini talep etmektedir.**

Komite, TİSK'in, Hükümet'in 115, 119, 127, 155, 161 ve 187 sayılı Sözleşmelere ilişkin raporuyla birlikte iletilen gözlemlerini kaydetmektedir.

187 sayılı Sözleşme'nin 2, 3, 4(3)(a) ve 5nci Maddeleri, 155 sayılı Sözleşme'nin 4, 7 ve 8nci Maddeleri, 115 sayılı Sözleşme'nin 1nci Maddesi, 119 sayılı Sözleşme'nin 16ncı Maddesi, 127 sayılı Sözleşme'nin 8nci Maddesi, 161 sayılı Sözleşme'nin 2 ve 4ncü Maddeleri, 167 sayılı Sözleşme'nin 3ncü Maddesi ve 176 sayılı Sözleşme'nin 3ncü Maddesi. En yüksek temsil oranına sahip işveren ve işçi örgütleri ve ulusal üçlü danışma kuruluna danışarak, İş Sağlığı ve Güvenliğinin sürekli iyileştirilmesi. Ulusal İSG politikası ve programı. Komite daha önce, Hükümet'in, üçlü Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi'nin (Ulusal İSG Konseyi) yılda iki kez toplandığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Hükümet'e İSG koşullarını iyileştirmeye yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesinde tavsiyelerde bulunma hedefini güttüğüne dair beyanını kaydetmiştir. Komite ayrıca, iş kazası ve hastalığı istatistiklerinin geliştirilmesi ve iş sağlığı hizmetlerinin iyileştirilmesine ilişkin hedefler içeren Ulusal İSG Politikası (III) ve Ulusal Eylem Planı 2014-18'in kabul edilmesini kaydetmiştir.

Komite, Hükümet'in, Ulusal İSG Konseyi'nin son toplantısının Haziran 2018'de yapıldığı ve Ulusal İSG Politikası ve Ulusal Eylem Planı 2014-18'in gözden geçirilmesi ve yeni Ulusal İSG Politikası ve Ulusal Eylem Planı 2019-23'ün kabulünün tamamlanmadığına ilişkin beyanını **kaygıyla** kaydetmektedir. Komite, önceki 2013 tarihli Ulusal İSG Konseyi Yönetmeliği'nin, sosyal ortaklardan 13 temsilci (ve kamu kurumlarından 13) öngördüğünü hatırlatmaktadır ve Hükümet'in, 2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca, Ulusal İSG Konseyi'nin yeniden yapılandırılacağı ve üyelerinin Cumhurbaşkanı tarafından atanacağına ilişkin beyanını hatırlatmaktadır. Komite, bu bağlamda, KESK'in, Hükümet'in yanıtı tarafından da onaylandığı üzere, Ulusal İSG Konseyi'nin 2018 tarihinden beri toplanmadığı yönündeki kaygılarını kaydetmektedir. Komite, MEMUR-SEN'in, meslek hastalıkları listesi oluşturmak amacıyla sosyal diyalog mekanizmalarına yönelik ihtiyaca ilişkin gözlemini de kaydetmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in inşaat ve madencilik sektörlerindeki üçlü toplantılara ve TİSK'in İSG alanında sosyal diyalogun iyileştirilmesi için adımlar atıldığını ifade eden 155 sayılı Sözleşme'nin uygulanması hakkındaki gözlemlerine atfını kaydetmektedir. Bununla birlikte, Komite, KESK'in Ulusal Eylem Planı 2019-23'ün henüz kabul edilmediği yönündeki gözlemini de kaydetmektedir. **Komite, Hükümet'in, performans göstergeleri bakımından kaydedilen ilerlemenin değerlendirilmesi dahil olmak üzere Ulusal İSG Politikası ve Eylem Planı 2014-18'in gözden geçirilmesini talep etmektedir. Komite'nin, müteakip dönem için yeni İSG politikası ve programının hazırlanması ve kabul edilmesi hakkında bilgi sağlamasını istemektedir. Bu bakımdan, Hükümet'in en yüksek temsil oranına sahip işveren ve işçi örgütleriyle yapılan istişareler hakkında bilgi vermesini istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in Ulusal İSG Konseyi'nin yeniden yapılandırılması hakkında bilgi sağlamasını ve işveren ve işçi örgütlerinin temsilcilerini içerip içermediğini bildirmesini istemektedir. Komite son olarak, Hükümet'in, MEMUR-SEN'in sosyal ortaklarla istişare edilerek meslek hastalıkları listesinin oluşturulması ihtiyacına yönelik gözlemlerine ilişkin yorumlarını talep etmektedir.**

187 sayılı Sözleşme'nin 2 ve 3ncü Maddeleri ve 155 sayılı Sözleşme'nin 4ncü Maddesi. Ulusal İSG politikasının hedefi olarak önleme. Komite, önceki yorumlarında, Ulusal İSG Politikası Belgesi III (2014-18)'de metal, inşaat ve madencilik sektörlerinde kazaları azaltmaya yönelik önlemleri kaydetmiştir.

Komite, talebine yanıt olarak Hükümet tarafından, iş kazası sayısı ve ölümle sonuçlanan iş kazası sayısı dahil olmak üzere, 167 ve 176 sayılı Sözleşme'lerin uygulanması hakkında verdiği bilgileri memnuniyetle karşılamaktadır. Komite, Hükümet'in, Ulusal İSG Politikası Belgesi III (2014-18)'de performans göstergelerinde arzu edilen düzeye ulaşılmamış olmakla birlikte, iş kazaları ve mesleki hastalıkları azaltma çabalarının sürdüğüne dair beyanını kaydetmektedir. Hükümet, Ulusal İSG Konseyi'nin yeniden yapılandırılmasını müteakip, daha etkin eylemler sağlamak amacıyla, 2019-23 Eylem Planı hazırlanırken ilgili hedefleri ve göstergeleri revize etme planlarının mevcut olduğunu beyan etmektedir. Bu bakımdan, Komite ayrıca, iş kazalarını azaltmak için inşaat sektöründe birtakım faaliyetlere ilişkin olarak Hükümet tarafından verilen bilgileri ve Hükümet'in, madencilik sektöründe İSG'yi iyileştirmek için yakında başlatılacak büyük bir projeye yaptığı atfı memnuniyetle karşılamaktadır. Komite, TİSK'in, büyük endüstriyel kazalar hakkında 2020 Haziran ve Temmuz'da iki adet bildirim yayınlamasına yönelik gözlemlerini de kaydetmektedir. Ancak Komite, Hükümet'in 2017 yılında inşaat sektöründe 587 ölümlü iş kazası ve madencilik sektöründe ise 86 ölümlü iş kazası olduğuna dair beyanını **kaygıyla** kaydetmektedir. Komite ayrıca, ITUC'a göre, 2020 yılında ölümlü iş kazalarının sayısının 2019'a göre arttığını ve başlıca ölüm nedenlerinin ezilme

sendromu, trafikten kaynaklanan olaylar ve düşmeler olduğunu kaydetmektedir. Bu bağlamda Komite, Hükümet'in kaza sayılarının tek başına incelenmek yerine İSG koşulları ve ülkedeki çalışan sayılarıyla karşılaştırılarak yıllar içinde değerlendirilmesi gerektiği yönündeki yanıtını kaydetmektedir. MEMUR-SEN, ulusal İSG sisteminin çeşitli yönlerden yetersiz olduğunu ve günlük endüstriyel kaza sayılarının oldukça yüksek olduğunu da öne sürmektedir. **Komite, Hükümet'in, MEMUR-SEN'in gözlemleriyle ilgili yorumlarını sunmasını talep etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in (başta metal, madencilik ve inşaat sektörleri ve işçilerin makine kullandığı yerler olmak üzere) işçilerin özellikle risk altında olduğu sektörler ve işyerlerinde iş kazalarını azaltmak üzere önlemler almaya devam etmesini de istemektedir. Komite, Hükümet'in, tüm sektörler ve işyerlerinde, ölümlü sonuçlanan iş kazaları dahil olmak üzere iş kazalarının sayısı hakkında ayrıntılı bilgi vermeye devam etmesini istemektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, mümkünse sektör, yaş grubu ve cinsiyete göre ayrıştırılmış olarak kaydedilen meslek hastalığı vaka sayısı dahil olmak üzere meslek hastalıkları hakkında bilgi vermesini istemektedir.**

Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

[Hükümet'in 2021 yılında bu yorumlara tam cevap vermesi istenmektedir.]

1973 tarihli ve 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Onay tarihi: 1998)

Komite, Hükümet'in raporunu ve 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020).

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) Hükümet raporu ile iletilen gözlemlerini kaydetmektedir.

Sözleşme'nin 1nci Maddesi. Çocuk işçiliğinin etkin biçimde ortadan kaldırılması ve Sözleşme'nin uygulanmasını sağlamaya yönelik hazırlanan Ulusal Politika. Komite, önceki yorumlarında, En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğine yönelik Zamana Bağlı Ulusal Politika ve Program Çerçevesi 2005-2015'in güncellenme aşamasında olduğunu kaydederek, Hükümet'in bu konuyla ilgili bilgi sunmasını ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çabalarını artırmasını talep etmiştir.

Hükümet, En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğine yönelik Zamana Bağlı Ulusal Politika ve Program Çerçevesi 2005-2015'in, 2016 yılında "Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı" adı altında yenilenerek 2017 Mart'tan itibaren, 2017-2023 dönemini kapsayacak biçimde uygulandığını belirtmektedir. Program'ın temel hedefi, özellikle en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği olmak üzere çocuk işçiliğinin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasıdır. Program, yoksulluğu giderme, eğitimin kalitesini ve erişilebilirliğini artırma, ve farkındalık yaratmaya yönelik kapsamlı önlemler içermektedir. Hükümet, yılda iki kez toplanan Çocuk İşçiliği ile Mücadele İzleme ve Değerlendirme Kurulu'nun, Ulusal Program ve Eylem Planı'nın izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu olduğunu belirtmektedir.

Komite, TİSK'in bildirisinde yer alan, Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı 2017-2023 ile bağlantılı Eylem Planı'nda, yukarıda sayılan önlemlerin yanı sıra mevzuatın uygulanması ve güncellenmesi; mevcut kurumsal yapıların güçlendirilerek yeni yapıların oluşturulması; ve sosyal koruma ve güvenlik ağının genişletilmesine yönelik önlemlere yer verildiğine yönelik beyanı kaydetmektedir. TİSK, erişilebilir eğitim, yetişkin aile üyelerinin istihdamının sağlanması ve sosyal koruma kapsamının genişletilmesi sayesinde tüm çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden korunmasını sağlamak amaçlı Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ortak Bildirisi'nin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın da dahil olduğu altı bakanlık, yedi sosyal ortak, ve ILO tarafından imzalandığını belirtmektedir. TİSK ayrıca, Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planları (2014-2023) çerçevesinde, diğerlerinin arasında (i) çocuk işçiliği ile mücadeleye yönelik yıllık planlar gerçekleştirilmesi; (ii) çocuk işçiliği hakkında farkındalığın oluşturulması amacıyla ulusal ve yerel düzeylerde ve aileler arasında etkinlikler düzenlenmesi; ve (iii) koordinasyon sağlamak amacıyla çocuk işçiliğine yönelik bir izleme sisteminin kurulmasının öngörüldüğünü belirtmektedir.

Hükümet, 1999 tarihli ve 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi kapsamında hazırlanan raporunda, 81 ildeki Çalışma ve İstihdam İl Müdürlükleri bünyesinde çocuk işçiliğiyle mücadeleye yönelik birimlerin kurulduğunu belirtmektedir.

Hükümet, sunduğu ek bilgilerde, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından çocuk işçiliğine dair bir anket gerçekleştirilerek 31 Mart 2020 tarihinde yayınlandığını belirtmektedir. Komite, bu ankete göre (Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle Çocuk, 2019), 5-14 yaş arasındaki 146.000 çocuğun, yani bu yaş grubunu oluşturanların yüzde 1,1'inin, ekonomik faaliyetlerde yer aldığını ve bu çocukların yüzde 28'inin (41.000 çocuk) okula gitmediğini kaydetmektedir. Komite ayrıca, 5-11 yaş arasındaki 32.000 çocuğun, yani bu yaş grubunu oluşturanların yüzde 0,4'ünün, ekonomik faaliyetlerde yer aldığını kaydetmektedir. Çocuklar, hizmet ve endüstri gibi sektörlerde çalışmaktadır (sayfa 113, 114 ve 116). **Komite, Hükümet'in çalışmalarını kaydetmekle birlikte, Hükümet'in tüm sektörlerde çocuk işçiliğinin kademeli biçimde ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler almaya devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'in, Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı 2017-2023 ve buna ait Eylem Planı'nın ve Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planları 2014-2023'ün uygulanmasına dair bilgi sunmasını talep etmektedir. Son olarak, Hükümet'in, çocuk işçiliği ile mücadele birimlerinin faaliyetleri ve elde edilen sonuçlar hakkında bilgi sunmasını talep etmektedir.** Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

1999 tarihli ve 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (Onay tarihi: 2001)

Komite, Hükümet'in raporunu ve 338nci Oturumunda Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ışığında sunulan ek bilgileri kaydetmektedir (Haziran 2020).

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) Hükümet raporu ile iletilen gözlemlerini kaydetmektedir.

Sözleşme'nin 3ncü Maddesi. En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği. Bent (a). Kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimleri. Komite, Hükümet'i, 18 yaşının altında çocuk ticareti faillerinin hakkında dava açılması, ve yeterli düzeyde etkili ve caydırıcı cezaların uygulanmasına yönelik gerekli önlemleri almaya teşvik etmiştir. Komite, Hükümet'in kovuşturma, mahkumiyet kararı ve uygulanan cezaların sayısına dair bilgi sunmasını talep etmiştir.

Hükümet, sunduğu raporda, 18 yaşının altında çocuk ticareti ile mücadeleye yönelik çeşitli idari ve yasal önlemler uygulanmaya başlandığını belirtmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı'nın kadın ve çocuk bölümlerinin organizasyonel kapasitesinin artırılmasına yönelik bir proje (2016-2020) çerçevesinde, Jandarma personeline çocuk istismarı ve modern kölelik hakkında eğitim verildiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Komite, Hükümet'in raporunda çocuk ticareti faillerine yönelik kovuşturma, mahkumiyet kararı ve uygulanan cezaların sayısına dair bilgilerin yer almadığını gözlemlemektedir.

Komite, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu'nun (GRETA), Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanmasına ilişkin 10 Temmuz 2019 tarihli raporunda, bazıları refakatsiz olan, Suriyeli çocuklar da dahil olmak üzere mülteci ve göçmen çocukların, dilencilik, tarım sektörü ve zorla suç işleme de dahil olmak üzere cinsel sömürü ve emek sömürüsü amacıyla insan ticaretine maruz kaldığını veya bu riskle karşı karşıya kaldığı beyanını kaydetmektedir. **Komite, Hükümet'in, göçmen ve mülteci çocuklar da dahil olmak üzere 18 yaşının altındaki çocuk ticareti ile mücadele çalışmalarını sürdürmesini ve bu konuda alınan önlemlere dair daha fazla bilgi sunmasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in tespit edilen, soruşturulan, kovuşturulan ve mahkumiyet kararıyla sonuçlanan çocuk ticareti vakalarının ve bu konuda uygulanan cezaların spesifik sayıları hakkında bilgi sunmasını bir kez daha talep etmektedir.**

Bent (d) ve Madde 4(1). Tehlikeli işler ve hariç tutulan iş kategorileri. Komite, önceki yorumlarında, 50'den az işçi çalıştıran tarım ve ormancılık sektörü işletmelerinde, aile ekonomisi çerçevesinde tarımla ilgili inşaat işlerinde, ve ev hizmetlerinde çalışanların İş Kanunu ve Çocuk İstihdamı Yönetmeliği'nin uygulama kapsamı dışında tutulduğunu kaydetmiştir. Komite, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun (İSG Kanunu), diğerlerinin yanı sıra ev işçileri ve serbest çalışanlar hariç, İş Kanunu'nda kapsam dışında tutulanlar da dahil olmak üzere tüm işçiler için geçerli olduğunu kaydetmiştir. Hükümet, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun ev hizmetlerini kapsadığını ve işverenlerin, işyerindeki İş Sağlığı ve Güvenliğini sağlamakla yükümlü olmasını öngördüğünü belirtmiştir. Komite, kayıtdışı ekonomide ve ev içi hizmetler ve tarım sektörlerinde çalışan çocukların, işgücüne yönelik kontroller ile normalde erişilemeyen ve tehlikeli çalışma koşullarına karşı kırılgan olan yüksek riskli grupları oluşturduğunu ifade etmiştir. Komite, Hükümet'i, çalışma ilişkisi veya işgücüne yönelik kontrollerin erişimi dışında çalışanlar da dahil olmak üzere, 18 yaşının altındaki tüm çocukların tehlikeli işlerden korunmasını sağlamaya teşvik etmektedir.

Hükümet, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde çalışan çocukların, Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı'nın (2017-2023) (Ulusal Program) hedeflediği ana gruplardan biri olduğunu belirtmektedir. Komite, TİSK'in, sokaklarda çalışan çocukların yanı sıra aile işi ve gezici ve geçici tarım işleri dışındaki tarımsal işlerde çalışan çocukların da Ulusal Program tarafından öncelikli hedef grubu olarak belirlendiği yönündeki beyanını kaydetmektedir. Ulusal Program, İş Kanunu ve Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin kapsamının, mevsimlik tarım işlerinde ve 50'den az sayıda işçi çalıştıran işletmelerde çalışan çocukları da kapsayacak biçimde değiştirilmesini öngörmektedir. Komite, Ulusal Program'ın, Çocuk İstihdamı Yönetmeliği'nin de bu yönde değiştirilmesini öngördüğünü kaydetmektedir. Ulusal Program ile, sokaklarda çalışma, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde çalışma, ve aile işletmelerinde

yapılanlar hariç gezici ve geçici tarım işleri, çocuk işçiliğinin ülkemizdeki en kötü biçimleri olarak belirlenmiştir. Ulusal Program, çocuklar tarafından yapılan mevsimlik gezici ve geçici tarım işçiliğinin, meslek hastalıkları ve iş kazaları bakımından en tehlikeli sektörlerin arasında olduğunu vurgulamaktadır (sayfa 21). Çoğu çocuk dört ila yedi ay boyunca mevsimlik işçilik yapmakta, özellikle bitkisel üretimde aşırı sıcak ve nemli ortamlarda zararlı otları ayıklama, temizlik, hasat gibi işlerde çalışmak üzere evlerinden ayrılmaktadır. Kimyasal maddeler, böcek ısırtıkları, sırt ağrısı, tehlikeli makine ve ekipman, uzun çalışma saatleri, ve ağır yük kaldırma gibi tehlikelere maruz kalmaktadırlar. Buna ek olarak, tarım işçiliği ve mevsimlik tarım göçü nedeniyle çocuklar şiddet, ihmalkarlık ve istismara karşı daha kırılgan hale gelebilmektedir (sayfa 33 ve 34).

Komite ayrıca, Hükümet'in sunduğu ek bilgilere dayanarak, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 31 Mart 2020 tarihli İstatistiklerle Çocuk, 2019 raporuna göre, 5-17 yaş aralığındaki 720.000 çocuğun, yüzde 30,8'i tarım alanında olmak üzere, ekonomik faaliyetlerde yer aldığını da kaydetmektedir. Ankette, ekonomik faaliyetlerde yer alan çocukların yüzde 6,4'ünün kaza riski kaygısı taşıdığı belirtilmektedir. Ortalama olarak, ekonomik faaliyetlerde yer alan 5-17 yaş aralığındaki çocukların yüzde 9,1'i fiziksel sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen faktörlere maruz kalmaktadır. Bu çocukların yüzde 12,9'u aşırı sıcak/soğuk havalarda veya aşırı nemli ortamlarda çalışmakta; yüzde 10,8'i kimyasal madde, toz, buhar, duman veya gazlara maruz kalmakta; yüzde 10,1'i ise çalışırken zor duruş şekli veya harekete maruz kalmakta ve ağır yük taşımaktadır (sayfa 119). **Komite böylelikle, Hükümet'i, 18 yaşının altındaki çocukların tarım sektörü de dahil olmak üzere tehlikeli işlerden korunmasını sağlamaya ve bu konuda kaydedilen ilerlemelere dair bilgi sunmaya bir kez daha teşvik etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'in, Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı tarafından İş Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerin kapsamının mevsimlik tarım işlerinde ve çalışan sayısı 50'nin altında olan işletmelerde çalışan çocukları kapsayacak biçimde değiştirilmesine yönelik bilgi sunmasını talep etmektedir.**

Madde 5 ve 7(2). İzleme mekanizmaları ve etkili ve zamana bağlı önlemler. Mevsimlik fındık tarımında çalışan çocuklar. Komite, 2018 yılına kadar sürdürülen Mevsimlik Fındık Tarımında En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesine Yönelik Pilot Proje'nin yanı sıra, ILO işbirliğinde gerçekleştirilen "ABD Tarım Bakanlığı'nın Türkiye'de Fındık Tedarik Zincirine yönelik Uygulama Önerilerinin Test Edilmesi"ne yönelik Pilot Proje'yi kaydetmiştir. Komite ayrıca, göçmen işçilerin ve mevsimlik tarım işlerinde çalışan yarı-göçmen ailelerin çocuklarına yönelik, çocuk işçiliğinden korunmaları amacıyla somut önlemlerin öngörüldüğü "Mevsimlik Tarım İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarının Eğitime Erişimine İlişkin" 2016 tarihli Genelgeyi de kaydetmektedir. Bununla birlikte, Komite, 2013 ve 2016 yılları arasında özellikle fındık toplama faaliyeti olmak üzere mevsimlik tarım işlerini kapsayan iş teftişlerinin yapılmamış olmasını kaydederek, Hükümet'in tarımda kapasiteyi güçlendirerek iş teftişlerinin erişim kapsamını genişletmesini talep etmiştir. Komite ayrıca, Hükümet'in, 18 yaşının altındaki çocukların tarım sektöründe, özellikle mevsimlik tarım ve fındık hasadı gibi tehlikeli işlerde yer almamasını sağlamaya yönelik çalışmalarını sürdürmesini talep etmiştir.

Hükümet, mevsimlik tarım işçileri ve ailelerinin karşılaştığı, çocuklarını çalışmak yerine eğitime yönlendirmek gibi sorunların giderilmesine yönelik "Mevsimlik Tarım İşçileri Projesi" (METİP) başlıklı bir projenin geliştirilerek başarıyla yürütülmekte olduğunu belirtmektedir. Proje çerçevesinde, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliğinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, mevsimlik tarım işçileri, onların çocukları, ve zorunlu okul çağına gelen çocuklarının okula devam durumlarının izlenmesine yönelik Mevsimlik Tarım İşçileri Bilgi Sistemi (e-METİP) oluşturulmuştur. Bu izlemeler sonucunda, devamsızlık oranları önemli düzeyde düşmüştür. Hükümet, sunduğu ek bilgilerde, mevsimlik tarımda çalışan ailelerin çocukları arasında okula gidenlerin sayısının 2017-18 eğitim yılında 21.023, 2018-19'da 16.247, 2019-20'de ise 15.581 olduğunu belirtmektedir (sonuncu eğitim yılında COVID-19 küresel salgınının etkisi göz önünde bulundurulmalıdır).

Hükümet, ILO işbirliğinde gerçekleştirilen ve Ordu, Düzce, Sakarya ve Şanlıurfa illerinde uygulanan "Türkiye'deki Mevsimlik Fındık Tarımında En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesine Yönelik Kapsamlı Model" başlıklı projenin 2020 yılına kadar uzatıldığını da belirtmektedir. Hükümet, aileler, bahçe sahipleri ve işverenlere yönelik eğitimler ve farkındalık artırma faaliyetlerinin gerçekleştirildiğini, mevsimlik tarım işçiliği yapan birçok çocuğun çalışmaktan kurtarılarak eğitime yönlendirildiğini ifade etmektedir.

Komite, ILO'nun sunduğu, "Türkiye'deki Mevsimlik Fındık Tarımında En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesine Yönelik Kapsamlı Model" çerçevesinde 2018 yılının fındık hasadı sezonunda 1.022 çocuğa eğitim hizmetleri sağlanarak çalışmaktan kurtarıldığı veya çalışmasının engellendiği yönündeki bilgileri kaydetmektedir. Ayrıca, hedeflenen Ordu, Düzce ve Sakarya illerinde 2018 ve 2019'daki fındık hasadı sezonu sırasında, mevsimlik tarım işçiliği yapan çocuklara sosyal destek merkezlerinde yerinde eğitim, rehberlik, danışmanlık ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmuştur. ***Komite, Hükümet tarafından alınan mevsimlik fındık tarımında çocuk işçiliğinin azaltılmasına yönelik önlemleri kaydederek, Hükümet'in, sosyal destek merkezlerinde gerçekleştirilen faaliyetler ve sonuçları da dahil olmak üzere, mevsimlik fındık tarımında çocuk işçiliğinin azaltılmasına yönelik uygulanan faaliyetler ve çeşitli projelerin sonuçları hakkında bilgi sunmaya devam etmesini talep etmektedir. Tarımda iş teftiş kurulu faaliyetleri hakkındaki bilgi eksikliğini kaydeden Komite, Hükümet'in, 18 yaşının altındaki çocukların mevsimlik fındık tarımındaki tehlikeli işlerde yer almamasını sağlamak amacıyla iş müfettişlerinin mevsimlik tarım işleri ve özellikle fındık hasadı yapılan sahalara erişiminin sağlanmasına yönelik gerekli önlemleri almasını talep etmektedir.***

Madde 7(2). Etkili ve zamana bağlı önlemler. Bent (b). Çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden uzaklaştırılması, rehabilitasyonu ve sosyal bütünleşmesi yönünde gerekli ve uygun yardımın sağlanması. İnsan ticaretinin çocuk mağdurları. Komite, 2016 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik'te insan ticaretinin çocuk mağdurlarına koruma ve yardım sağlamaya yönelik önlemlerin öngörüldüğünü kaydetmiştir. Yönetmelik özellikle, çocuk mağdurlarla gerçekleştirilen görüşmeler sırasında psikolog veya sosyal yardım uzmanlarının da bulunmasını, bu çocuklarla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ilgili birimlerinin ilgilenmesini, ve bu çocuklara eğitim hizmetlerinin yanı sıra gönüllü ve güvenli geri dönüş programına erişim sağlanmasını öngörmektedir. Komite, Hükümet'in, insan ticaretinin çocuk mağdurlarına, rehabilitasyon ve sosyal bütünleşme de dahil olmak üzere gerekli ve uygun yardımların doğrudan sağlanmasına yönelik çalışmalarını sürdürmesini ve elde edilen sonuçlarla ilgili bilgi sunmasını talep etmiştir.

Hükümet, insan ticaretinin çocuk mağdurlarına yardım ve koruma sağlamada sivil toplumla yakın işbirliği içinde çalıştığını belirtmektedir. Tespit edilen 18 yaşının altındaki insan ticareti mağdurların sayısının 2016 yılında 33, 2017 yılında 36 ve 2018 yılında 56 olduğunu ifade etmektedir. Hükümet ayrıca, ek bilgilerinde, 2019 Ocak ve Haziran arasında 37 çocuk insan ticareti mağdurunun tespit edildiğini belirtmektedir. İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik'te öngörülen mağdur tanımlama işlemlerinin, İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yürütüldüğünü ifade etmektedir. Hükümet ayrıca, refakatsiz küçüklerin korunması yönünde önlemler alındığını belirtmektedir. Bu önlemlerin arasında 13-18 yaş aralığındaki refakatsiz çocuklara destek ve yardım sağlamaya yönelik, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Çocuk Destekleme Merkezlerinin kurulması da yer almaktadır. Hükümet, sunduğu ek bilgilerde, Adalet Bakanlığı'nın ana birimlerinden biri olarak, insan ticareti mağdurları ve özellikle çocuklar da dahil tüm suç mağdurlarını desteklemeyi, bu kişilere rehberlik sağlamayı ve mükerrer mağduriyetin önüne geçmeyi amaçlayan Adli Destek ve Mağdur Hakları Dairesi Başkanlığı'nın kurulduğunu da belirtmektedir. Bu çerçevede kurulan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri mevcut durumda 99 adliye bünyesinde faaliyetini sürdürmektedir. Hükümet, çocuk mağdurlarla uygun ortamda görüşülmesini sağlamak amacıyla 72 adliye binasında "adli görüşme odaları"nın bulunduğunu belirtmektedir. Hükümet, insan ticareti alanında uluslararası örgütlerin ortaklığında gerçekleştirilen çeşitli projeler çerçevesinde, çocuk ticaretine ilişkin iki alan çalışması yapılmasının öngörüldüğünü eklemektedir.

Komite, TİSK'in 1930 tarihli ve 29 sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi kapsamında verdiği, İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun kurulduğu ve çocuklarla ilgili çalışma grubu oluşturmaya karar verdiği yönündeki beyanı kaydetmektedir. Komite, GRETA'nın 10 Temmuz 2019 tarihinde kabul edilen raporunda yer alan, Türk yetkililerine göre, çocuklara ilişkin çalışma grubunun 2018 Eylül'de toplanarak çocuk mağdurlarla ilgilenen personele yönelik farkındalık artırma faaliyetleri ve eğitimlerin gerçekleştirilmesi gerektiğine karar verdiği yönündeki beyanı da kaydetmektedir (paragraf 29). GRETA, yukarıda sözü geçen Yönetmelik uyarınca, insan ticaretinin çocuk mağdurlarının ilgili Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı birimlerine yönlendirildiğini de belirtmiştir (paragraf

33). *Komite, Hükümet'in, insan ticaretinin çocuk mağdurlarının en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden uzaklaştırılarak rehabilite edilmesine ve sosyal bütünleşmelerinin sağlanmasına yönelik çalışmalarını sürdürmesini talep etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, insan ticaretinin çocuk mağdurlarına sağlanan bakımdan sorumlu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın somut faaliyetleri, ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun çocuklara ilişkin çalışma grubu tarafından alınan önlemler hakkında bilgi sunmasını talep etmektedir. Son olarak, Komite, Hükümet'in, Adli Destek ve Mağdur Hakları Dairesi Başkanlığı'nın insan ticareti mağduru çocukları desteklemeye yönelik faaliyetleri hakkında bilgi sunmasını, ve çocuk ticareti hakkında gerçekleştirilen çalışmaların nüshalarını sunmasını talep etmektedir.*

Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.